

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 27 April 1903 kl. 1 e. m.

Särskilda utskottets n:o 3 utlåtande (n:o 1), i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock vissa inom Riksdagen väckta motioner.

Till förberedande behandling har utskottet fått mottaga Kungl. Maj:ts till innevarande års Riksdag aflåtna proposition n:o 56 med förslag till ecklesiastik boställsordning samt därvid bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden och ett i högsta domstolen fördt protokoll.

Nämnda författningsförslag finnes här nedan intaget.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft tre inom Andra Kammaren väckta, till utskottet remitterade motioner, nämligen:

1:o) *motionen n:o 156*, väckt af herr *M. F. Nyström* och så lydande:

»I den nådiga proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, som framlagts för innevarande års Riksdag, föreslår Kungl. Maj:t i § 14, att »å tredje klassens bostadsboställen på landet skola alla laga hus nybyggas och underhållas af boställshafvaren». Ehuru denna bestämmelse öfverensstämmer med gammal häfd, har dock obilligheten af denna häfd varit så ofta framhållen och så många röster höjts för dess upphäfvande, att det ej kan annat än väcka undran att nu se Kungl. Maj:t komma med förslag om dess lagfästande. Kungl. Maj:t har dock tvänne gånger

under de senare åren, 1889 och 1894, för Riksdagen framlagt nådiga propositioner om öfverflyttande på församlingarna af komministrarnes häfdvunna byggnads- och underhållsskyldighet; kyrkomötet har tvänne gånger biträdt dessa förslag, och Riksdagen framhöll i underdånig skrifvelse den 5 maj 1897 denna byggnadsskyldighet bland förhållanden, rörande hvilka borde framläggas utredning och förslag i ändamål att vinna behöflig rättelse. Äfven prestlöneregleringskommittén, som utarbetat förslaget till ecklesiastik boställsordning, anser, »att det skulle varit synnerligen önskvärdt, om möjlighet funnits att för komministrar på landet och med dem likställda präster åvägabringa någon minskning af den byggnadstunga, som hittills hvilat på dem».

Kommittén har emellertid ej kunnat utfinna någon sådan möjlighet och har därför valt den lättare utvägen att föreslå en bestämmelse, som lagfäster det nuvarande ohållbara missförhållandet. Den sista offentliga protesten mot denna uppenbara orättvisa har afgifvits af en af högsta domstolens ledamöter, som vid granskningen af det föreliggande kungliga förslaget biträdde kammarkollegium, hvilket för sin del i denna punkt afstyrkte detsamma under hänvisande till det för år 1894 års Riksdag framlagda förslaget.

De af kommittén föreslagna och förordade ecklesiastika byggnadslånekassorna komma väl att lätta bördorna för den nuvarande uppsättningen af komministrar och med dem likställda prästmän, men det är tydligt, att den lättnad, som sålunda kommer de nuvarande boställshafvarne till godo, förvandlas till en dryg tunga för dem, som följa efter, och att den, ju längre tiden skrider framåt, blir allt mer och mer olidlig. Detta har äfven klart påvisats af herr Ekströms till kommitténs betänkande fogade reservation, hvilken för öfrigt äfven framhållit den lättvindighet, med hvilken kommittén beräknat kostnaderna för de laga husens uppförande, och som föranledt ett af justitieråden till det uttalande, »att annuitets-siffran måste beräknas vida högre än kommittén gjort och till så högt belopp, att den i många fall måste antagas sluka och måhända öfverstiga hela den behållna afkastningen, som kan af bostället påräknas».

Att, innan prestlöneregleringskommittén ännu avslutat sina arbeten, i lag fastslå ett missförhållande, som ovillkorligt kräver en snar rättelse, synes mig vara så uppenbart oriktigt, att jag ej kunnat underlåta att däremot inlägga en gensaga. Jag vågar dock ej, så länge kommittén ej verkställt de utredningar, som med frågans slutgiltiga lösning stå i ett oupplösligt sammanhang, framlägga något positivt förslag, utan tror jag saken bäst främjas genom ett uppskof. I detta uppskof synes mig då äfven böra inbegripas kyrkoherdarnes på landet byggnads- och under-

hållsskyldighet, då väl äfven denna ej bör afgöras utan i samband med frågan i hela dess omfattning.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning i hvad den afser byggnads- och underhållsskyldighet för andra och tredje klassens bostadsboställen på landet.»

2:o) motionen n:o 176, väckt af herr O. W. Redelius och af följande lydelse:

»Ehuru prästlöneregleringskommittén ansett, att hvarje prästman bör åtnjuta fri bostad och lön, har kommittén likväl, enär kommitténs uppdrag afser de förhållanden, som skola inträda, sedan de af Kungl. Maj:t senast fastställda löneregleringsresolutionerna upphöra att gälla, i sitt förslag till ecklesiastik boställsordning, som afses att vinna tillämpning redan under innevarande löneregleringsperiod, icke intagit sina förslag till ändrade bestämmelser angående byggnadsskyldigheten. Men beträffande de laga husen å andra klassens bostadsboställen på landet har Kungl. Maj:t vidtagit sådan fördelning, att de för prästens bostad behöfliga hus skola byggas och underhållas af pastoratet, men de för jordbruket erforderliga hus byggas och underhållas af boställshafvaren; (hvilken fördelning väl lämpar sig för sådan anordning, att jordbruksboställena kunna varda i författningens ordning utarrenderade, hvartill kommittén också utarbetat förslag). Om samma fördelning vidtages äfven beträffande tredje klassens bostadsboställen på landet, skulle behovet af byggnadslånekassor blifva betydligt mindre. Därför och då, äfven enligt min åsikt, komminister bör åtnjuta fri bostad lika väl som kyrkoherde, vågar jag föreslå,

att Riksdagen för sin del behagade besluta:

1. att 13 § af Kungl. Maj:ts till innevarande Riksdag framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning måtte erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

1. Å andra och tredje klassens bostadsboställe på landet skola sättsbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet eller vattenledning, för så vidt de böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och underhållas af boställshafvaren.

2. Å — — — — — af pastoratet, och, om detta bifalles:

2. att 14 § af nämnda lagförslag måtte utgå; samt:

3. att ett öfvergångsstadgande måtte intagas i lagförslaget sista § af

detta innehåll: Hvad ofvan i 13 § sägs skall i hvarje särskildt pastorat, som där afses, tillämpas från och med den dag ny lönereglering därstädes begynner tillämpas».

3:o) den af herr *N. Andersson* i Pettersborg väckta *motionen n:o 184*, så lydande:

»I Kungl. Maj:ts proposition n:o 56 till innevarande års Riksdag, innehållande förslag till ecklesiastik boställsordning, föreslås i § 13 mom. 1, att å andra klassens bostadsboställen på landet sätesbyggning, visthus, hushållskällare, brygghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet skola af pastoratet nybyggas och underhållas, samt i mom. 2 af samma §, att å bostadsboställen af andra klassen i stad alla laga hus skola af pastoratet nybyggas och underhållas. Däremot föreslås i § 14, att alla laga hus i tredje klassens bostadsboställen på landet skola nybyggas och underhållas af boställshafvaren, hvaremot sådana hus i stad skola nybyggas och underhållas af pastoratet. Den olikhet i byggnadsskyldighet mellan land och stad och mellan andra och tredje klassens bostadsboställen, som här ifrågasatts, torde vara högst olämplig, då det gäller att åstadkomma någon enighet och reda i våra prästlöneförhållandena. Då enligt § 8 mom. 2 af samma förslag sätesbyggning å bostadsboställe af andra klassen skall bestå af minst sju, högst tio rum jämte kök, skafferier, erforderliga kontor samt en eller två förstugor, under det enligt byggningsbalken kap. 26 § 2 och kungl. resolutionen på allmogens besvär den 1 augusti 1727 sätesbyggning å kyrkoherdeboställe endast skall innehålla två kamrar, sätestuga, kök och förstuga, så synas mig de af Kungl. Maj:t nu föreslagna bestämmelserna i detta stycke innebära en högst betydlig ökning i pastoratens byggnadsskyldighet och en väsentlig rubbning af de ekonomiska förpliktelser, som prästerskapet och församlingarna genom ännu gällande löneregleringar ömsesidigt åtagit sig. Därjämte synes mig det kungl. förslaget innebära en orättvisa mot de i regel sämst aflönade prästmännen, eller innehafvarne af tredje klassens bostadsboställen på landet, hvilka enligt nämnda förslag skulle vara skyldiga att själfva nybygga och underhålla alla laga hus å bostället. Visserligen är icke genom allmänt gällande författning byggnadsskyldighet å dessa boställen någon annan ålagd; men då det kungl. förslaget afses bland annat att utfylla de brister, som i detta afseende föreligga, synes det mig olämpligt att ålägga de i ekonomiskt afseende sämst situerade prästmännen en byggnadsskyldighet, hvarifrån de bättre aflönade skulle vara befriade, afven om för en sådan fördelning af skyldigheter skulle kunna åberopas gammal häfd. Likställighet

i fråga om rättigheter och skyldigheter torde på detta såväl som på andra af samfundslivets områden vara icke blott önskvärd, utan ock med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Huru skall då en sådan likställighet åstadkommas? Bör byggnads- och underhållsskyldigheten i ena som andra fallet tillkomma pastoratet, församlingen eller boställshafvaren? Erfarenheten har tydligt ådagalagt, att församlingens byggnads- och underhållsskyldighet, hvars gränser svårligen kunna blifva med noggrannhet bestämda, ofta gifver anledning till osämja och tvist mellan kyrkoherde och församling, i det än å ena sidan obilliga pretentioner framställas, än å andra sidan befogade anspråk mötas med oginhet, och nödvändigheten för boställshafvaren att vid behof af nybyggnad eller reparation anlita en ovillig, ogin eller liknöjd församling torde ej vara behaglig. Det skulle därför enligt min åsikt vara högeligen önskvärdt såväl för boställshafvarne som för församlingarna, om det utan förnärmande af någonderas rätt kunde låta sig göra att, såsom flere gånger under senare tider blifvit vid riksdagarna föreslaget, öfverflytta församlingens byggnads- och underhållsskyldighet på boställshafvaren mot det att denne af pastoratet finge åtnjuta skäligen underhållsbidrag.

Med stöd af hvad jag sålunda i korthet anfört, vågar jag vördsamt föreslå,

dels att § 13 i åberopade förslag måtte erhålla följande lydelse:

§ 13.

Å andra och tredje klassens bostadsboställen skola alla laga hus nybyggas och underhållas af boställshafvaren, och åtnjuter han härför underhållsbidrag af pastoratet. I stad, där bostadsboställe ej finnes, åtnjutes i stället hyresersättning.

dels att § 14 måtte ur förslaget i fråga utgå.»

Om det nu framlagda författningsförslagets tillkomst och de grunder, på hvilka detsamma är byggdt, yttrade vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1902 chefen för ecklesiastikdepartementet följande:

»Behöfvet af ändrade bestämmelser rörande nybyggnads- och underhållsskyldigheten å vissa ecklesiastika boställen jämte därmed sammanhängande frågor har länge gjort sig gällande. Framställningar i ämnet hafva från Riksdagens sida gjorts åren 1854, 1857, 1863, 1876 och 1897, och författningsförslag hafva utarbetats dels af en år 1861 tillsatt kommitté för uppgörande af förslag till allmänt ordnande af prästerskapets

afflöning, dels af kammarkollegium åren 1865 och 1867, dels af särskildt utsedda kommitterade, hvilkas förslag afgafs den 28 mars 1879, dels ock slutligen af en den 22 oktober 1897 tillsatt kommitté, om hvars förslag, afgifvet den 17 augusti 1900, nu är fråga.

Enligt 26 kap. 2 § byggningsbalken skall i prästgård vara stufva med två kamrar, kök, brygghus med bakugn, bod med dubbel botten och loft, visthus, lada med tu golf och loga, samt fähus och stall, alla till den storlek och beskaffenhet, som blifvit bestämdt i kungl. resolutionen den 1 augusti 1727. Dessa hus, kallade socknemännens sju laga hus, skola socknemännen antvarda kyrkoherden färdiga med tak och innanrede, och han är sedan skyldig att hålla dem vid makt med egen kostnad. När husen af ålder och bruk och ej af prästens vanrykt förfalla, skola socknemännen dem bygga och bättra på sin kostnad. Men om prästgård efter dess ägor och lägenheter tarfvar flera hus, skall prästen bygga och uppehålla dem själf eller gälda det som brister. Finnes vid husesyn, att präst byggt mer, än han i årlig byggnad bort, skall han därför njuta betalning af den, som efterkommer; dock må hus, som i 27 kap. 3 § stå för tre års byggnad, räknas å prästbol för fem års byggnad, och de mindre därefter. Bygger präst flera hus, än prästgård tarfvar, till sin bekvämlighet, och vill ej den, som sedan i hans ställe kommer, behålla dem efter laga mätning, må han, som byggt, dem bortföra.

Dessa föreskrifter hafva, i hvad prästens egen byggnadsskyldighet angår, närmare bestämts genom kungl. resolutionen på prästerskapets besvär den 10 augusti 1762. Däri erinrades, att Kungl. Maj:t uppå allmogens besvär år 1727 resolverat, till förekommande af egenvillighet å bägge sidor, huru många hus icke allenast till antalet utan ock till ett visst mått eller alntal församlingen ålåge bygga, och på det att vid den öfriga byggnaden, som af prästerna själfva borde besörjas, i lika måtto lag och icke domarens godtycke måtte äga rum, meddelades föreskrift om storleken och beskaffenheten af vissa hus, som prästerna hade att bygga i mangården, och vissa hus, som borde finnas i ladugården.

Stadgandet i 26 kap. 2 § byggningsbalken om kyrkoherdens och socknemännens gemensamma underhållsskyldighet beträffande socknemännens sju laga hus har ofta gifvit anledning till tvister mellan präst och församling, i det man än velat ålägga boställshafvaren all underhållsskyldighet, utom när husen tarfvat åsenlig förbättring, såsom t. ex. anbringande af nytt tak, än åter velat anse boställshafvaren pliktig att afhjälpa endast sådana brister, som genom hans vanvård uppkommit. För sök vid riksdagarna åren 1834—35, 1850—51, 1853—54 och 1856—58

att åstadkomma förändring eller förklaring af detta stadgande hafva alla strandat.

Äfven chefen för ecklesiastikdepartement uttalade år 1861 i en skrifvelse till den kommitté, som då var tillsatt för uppgörande af förslag till allmänt ordnande af prästerskapets aflöning, att tydligare bestämmelser rörande underhållsskyldigheten af de sju laga husen utan tvifvel vore behöfliga. Departementschefen ifrågasatte, om icke ämnets svårigheter skulle kunna lösas därigenom, att byggnads- och underhållsskyldigheten af alla laga husen å prästgårdar delades så, att pastor finge vissa och församlingen vissa hus att ensam både bygga och underhålla, och om det icke skulle vara ändamålsenligt, att alla hus, som för en passande bostad åt pastor erfordrades, af församlingen på landet likasom i stad byggdes och underhölles, men att däremot pastor likasom andra boställshafvare själf byggde och underhölle de hus, som för boställets skötsel erfordrades, därigenom ock bostälленas utarrenderande kunde underlättas.

Att den bostad, församling för närvarande har skyldighet att åt pastor bygga, ej motsvarar nutidens måttligaste fordringar på utrymme och bekvämlighet, uttalades äfven i nämnda skrifvelse. Riksdagen har för sin del bekräftat detta. I skrifvelse den 28 januari 1863, däri Rikets Ständer anhöllo, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för ständerna framlägga förslag till ecklesiastik boställsordning, erinrades, att gällande stadganden om de ecklesiastika bostälленas bebyggande och häfd vore föråldrade och ofta otillämpliga, att med hänsyn till förändrade lefnadsvanor och behof samt ett alldeles omgestaltadt jordbrukssätt ej blott de föreskrifna boställshusen vore ömsom otillräckliga ömsom öfverflödiga, utan äfven åtskilliga bestämmelser om villkoren för tillgodogörande af boställes afkastning måste förefalla onyttiga och föråldrade, om ej till och med menliga, samt att det på dessa och andra anförda skäl vore uppenbart, att en ny byggnadsordning vore ett trängande behof lika mycket för de byggnadsskyldiga som för boställshafvarne.

De förslag i ämnet, som under åren 1861—1879 utarbetades, utgingo alla från den af chefen för ecklesiastikdepartementet uttalade grundsats om fördelning af nybyggnads- och underhållsskyldigheten mellan pastor och församling. Denna fördelning utfördes i det af kommitterade år 1879 framlagda förslaget så, att till de så kallade mangårdshusen hänfördes sätesbyggning, visthus, hushållskällare, brygghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet, hvilka santliga hus skulle af pastoratet byggas och underhållas, hvaremot till så kallade ladugårdshus räknades spannmålsbod, redskapshus, stall, fähus, fårhus, svinhus, lador och

logar, badstuga och mälthus, källare för rotfrukter och brunn för ladugården, hvilka skulle byggas och underhållas af boställshafvaren.

Detta förslag blef i hufvudsak upptaget i den nådiga proposition, som, efter det kyrkomötet år 1888 afgifvit infordradt yttrande, framlades för 1889 års Riksdag. Utan att ingå i granskning af förslaget detaljer afslog dock Andra Kammaren den nådiga propositionen, och af sådan anledning förföll frågan vid denna riksdag. Förslaget framlades ånyo i proposition till 1894 års Riksdag, men blef ej heller då antaget, hufvudsakligen till följd af meningsskiljaktighet beträffande fördelningen af byggnads- och underhållsskyldigheten. Dock blef förslaget denna gång föremål för fullständigare pröfning, särskildt inom Första Kammaren.

Frågans fall vid 1894 års riksdag synes förnämligast hafva föranledts af den förändring, som den nådiga propositionen afsåg att genomföra i afseende å en viss klass af boställen, nämligen komministrars och öfriga tredje klassens bostadsboställen på landet.

Den för socknemännen i lag stadgade skyldighet att bygga och underhålla särskilda hus å prästgårdar på landet har icke någon motsvarighet beträffande komministers-, kapellpredikants- och pastoratsadjunkters boställen därstädes. Om socknemännen å dylika boställen hafva nybyggnads- och underhållsskyldighet, beror sådant på särskilda undantagsstadganden eller medgifvanden.

I ett inom prästeståndet vid 1862—63 års riksdag uppgjort förslag till ny boställsordning uttalades den önskan och förhoppning, att i afseende på de laga husen å komministersboställen måtte införas samma fördelning af byggnads- och underhållsskyldigheten, som föreslagits i fråga om kyrkoherdeboställena. Kammarkollegium upptog i sina förslag åren 1865 och 1867 samma grundsats om komministrarnes m. fl. likställande med kyrkoherdarne, och såsom skäl härför åberopades, att den byggnadsskyldighet, som i allmänhet vidlådde komministersboställenas ganska ofta svagt aflönade innehafvare, vore för dem högst tryckande.

De kommitterade åter, som år 1879 afgåfvo förslag till förordning om prästerskapets boställen, hänvisade till att församlingarnas förpliktande att utgöra byggnads- och underhållsskyldighet haft ett allt annat än välgörande inflytande på förhållandet mellan präst och församling. Kommitterade kunde därför icke tillstyrka några stadganden, genom hvilka enahanda olägenheter skulle framkallas afven å de hittills därifrån förskonade bostadsboställena af tredje klassen på landet, utan hemställde, att byggnads- och underhållsskyldigheten å dessa boställen fortfarande såsom hittills måtte åläggas boställshafvarne.

En af de kommitterade var härutinnan af annan mening. Han fram-

höll, att de reglerade komministerslönerna vore otillräckliga för anständig bärgning, och yrkade, att församlingarna måtte förpliktas att åt sina komministrar och kapellpredikanter, på enahanda sätt som åt sina kyrkoherdar, bygga och underhålla bostadshus jämte alla därtill hörande byggnader. Denna mening omfattades äfven vid förslaget granskning i högsta domstolen af dess samtliga i granskningen deltagande ledamöter, och i det förslag till ecklesiastik boställsordning, som år 1888 öfverlämnades till kyrkomötet för inhämtande af dess yttrande, var, i 14 §, bestämmelsen om det antal boställets hus, som skulle af pastoratet byggas och underhållas, afsedd att gälla för såväl tredje klassens (komministrars m. fl.) som andra klassens (kyrkoherdars) boställen på landet. Kyrkomötet fann de i denna paragraf intagna bestämmelser om fördelningen af nybyggnads- och underhållsskyldigheten å kyrkoherdeboställena vara i och för sig ändamålsenliga och hade icke något att erinra mot att sådan ändring i allmänna lagen vidtoges. Men på samma gång uttalade kyrkomötet den mening, att *samtliga* bestämmelser i denna 14 § hade nära samband med hvarandra, hvarför kyrkomötet vid sitt bifall till, att ifrågavarande bestämmelser om kyrkoherdeboställena måtte vardas lag, fogade det förbehåll, att »någon ändring i 14 §... icke utan kyrkomötets samtycke kommer att äga rum».

Samma stadgande angående byggnads- och underhållsskyldigheten, som sålunda förelades kyrkomötet, upptogs i den nådiga proposition, som afgafs till 1889 års Riksdag, och likaså, sedan kyrkomötet än en gång blifvit hördt och därvid gjort enahanda förbehåll som förut, i den förnyade proposition, som aflämnades till 1894 års Riksdag.

Sistnämnda Riksdags lagutskott, som fann sig icke kunna tillstyrka antagande af 14 §, sådan den lydde i propositionen, anförde såsom skäl härför, att en förändring i bestämmelserna om byggnads- och underhållsskyldigheten icke borde medföra ökad tunga för församlingarna, utan den byggnads- och underhållsskyldighet å komministerboställena, som församlingen skulle öfvertaga, borde motsvaras af lättnad i samma skyldighet å prästgårdarna. Utskottet ansåg emellertid, att en sådan jämvikt ej skulle vinnas, om propositionen antoges, utan församlingarna komme att få vidkännas en väsentligen ökad byggnads- och underhållsskyldighet. Härtill komme, att de föreslagna bestämmelserna skulle verka synnerligen ojämnt, då väl någon lättnad skulle beredas församlingar med endast kyrkoherde, men tungan skulle blifva särdeles stor i församlingar, där flera komministrar, kappellpredikanter eller pastoratsadjunkter funnes.

Första kammaren antog emellertid en 14 § af innehåll, att sätesbyggning, visthus och hushållskällare skulle å såväl prästgårdar som tredje

klassens bostadsboställen på landet byggas och underhållas af pastoratet, men öfriga laga hus af boställshafvaren. Och i öfrigt antog Första Kamraren det nådiga förslaget med allenast ett par smärre förändringar.

Andra Kamraren åter biföll lagutskottets hemställan, att den nådiga propositionen icke måtte bifallas.

På grund af motioner vid 1897 års riksdag anhöll Riksdagen i skrifvelse den 5 maj samma år, att Eders Kungl. Maj:t måtte, bland annat, till Riksdagens godkännande framlägga förslag till de grunder, som ansåges böra blifva bestämmande vid reglerande af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönerogleringar utlupit. I motiveringen till denna skrifvelse erinrades, att vid utredning för uppgörande af förslag till ny löneroglering borde äfven frågan om ändrade bestämmelser angående prästerskapets skyldighet att bygga och underhålla vissa hus å prästgårdar och komministersboställen blifva föremål för undersökning.

Sedan med anledning af denna Riksdagens skrifvelse en särskild kommitté, den s. k. prästlönerogleringskommittén, blifvit af Eders Kungl. Maj:t tillsatt för beredande af de ifrågasatta författningarna, har denna kommitté, som ansett nödigt att byggnadsskyldigheten ordnades, innan förslag till ny löneroglering kunde uppgöras, aflämnat förslag såväl till *ecklesiastik boställsordning* som ock till *förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor*. Kommittén har funnit, att största olägenheten af den byggnadsskyldighet, som för närvarande åligger boställshafvaren, består däruti, att bördan af boställshusens nybyggnad så ojämnt och orättvist fördelas å de boställshafvare, som efter hvarandra begagna boställets hus, och att denna olägenhet mest kännbart drabbar de boställshafvare, komministrarne, som på en gång hafva den största byggnadsskyldigheten och den minsta förmågan att uppbära densamma. Kommittén har tillika funnit, att den beräkning af boställsförmånens värde, som är en nödvändig förutsättning för reglering af prästerskapets aflöning, ytterst beror af byggnadsskyldighetens uppskattning, men att en sådan uppskattning omöjlig kan blifva tillförlitlig, så länge denna skyldighet i verkligheten är ytterst ojämnt fördelad å olika innehafvare af samma boställe. Kommitténs förslag afse därför att, utan rubbning af byggnadsskyldighetens nuvarande fördelning mellan prästerskapet och socknemännen, åvägabringa en jämn fördelning af denna skyldighet mellan boställshafvaren och hans efterträdare och på samma gång förbereda den tillförlitliga uppskattning och reglering af byggnadskostnaden, som varder erforderlig i samband med förestående lönerogleringar.

För vinnandet af detta mål har kommittén i främsta rummet byggt på en anordning, hvartill närmaste uppslaget gifvits i ett kammarkollegii

utlåtande af den 5 maj 1893, nämligen inrättandet af byggnadslånekassor. Efter det kommittén uppvisat, att det system för årsberäkning, som till fördelande af byggnadsskyldigheten mellan tjänst innehafvarne hittills blifvit följdt, afven med tillämpning af den erkändt rationella grundsats, som i den nådiga propositionen blifvit genomförd, icke kan leda till det åsyftade målet, en jämn och rättvis fördelning, och ej heller afhjälper de ekonomiska svårigheter, i hvilka den präst försättes, som har att å sitt boställe uppföra ny byggnad, antager kommittén, att en verkligt rationell fördelning af byggnadsskyldigheten skulle åstadkommas, om anskaffning, förrentning och amortering af det för boställsbyggnaderna erforderliga kapital utfördes genom varaktiga inrättningar, hvilkas organisation satte dem i stånd att genom århundraden följdriktigt utföra väl uppgjorda fördelningsplaner och hvilkas i viss mån privilegierade ställning kunde erbjuda långgifvarne fullt betryggande reell säkerhet och således medförde de billigaste lånevillkor. Att problemet af byggnadsskyldighetens fördelning och lindring kan på denna väg lösas, finner kommittén bevisadt genom erfarenheten från skånska prästerskapets byggnadskassa, och efter mönster af denna kassabildning har kommittén föreslagit, att vid nybyggnad af boställshafvares laga hus å bostadsboställe och vid vissa större reparationer därå kostnaden skall täckas genom lån från byggnadslånekassor, inrättade stiftsvis efter vissa bestämda grunder.

Boställshafvares rätt att för utförd nybyggnad upptaga lån, hvilkas annuiteter komma att framgent belasta bostället och följande tjänst innehafvare, förutsätter emellertid, enligt kommitténs tanke, särskilda bestämmelser och en ganska noggrann kontroll till skyddande af såväl tjänstbefattningens som kassornas rätt och intressen. För att härutinnan bereda erforderlig ordning och trygghet kunna de bestämmelser, som i 18:de seklet infördes om laga byggnadsskyldighet och om husesyner å prästgårdar och komministersboställen, icke anses vara tillfyllestgörande. De omsorgsfullt utarbetade bestämmelser härom, hvilka redan vunnit Eders Kungl. Maj:ts godkännande och två gånger varit till Riksdagens pröfning framlagda, har kommittén däremot ansett i allt väsentligt motsvara fordringarna på en ändamålsenlig boställsordning, och kommittén har funnit dessa bestämmelser endast i vissa stycken kräva någon förändring, hufvudsakligen för att lämpas efter de med byggnadslånekassorna inträdande förhållanden.

Däremot har kommittén ansett, att den nu åsyftade regleringen af byggnadsskyldigheten icke bort göras beroende af samma vanskligheter, som vid föregående tillfällen hindrat antagandet af erkända förbättringar, och därför sökt att vid utarbetande af sitt förslag till ny ecklesiastik

boställsordning undvika alla tvisteämnen mellan församlingar och boställshafvare. Af sådan anledning har kommittén uteslutit alla bestämmelser om antalet, storleken och beskaffenheten af *socknemännens* laga hus eller om deras och boställshafvarnes inbördes förhållande; den nya boställsordningen skall icke medföra någon ändring i hvad därutinnan gäller enligt lag eller häfd. Särskildt har kommitténs underlåtenhet att föreslå nya lagbestämmelser rörande *församlingarnas* nybyggnads- och underhållsskyldighet berott dels därpå att bestående förhållanden svårligen kunde rubbas under nu löpande löneregleringsperiod, dels därpå att kommittén ansett ordnandet af församlingarnas och prästerskapets byggnadsskyldighet för nästa löneregleringsperiod kunna och böra ske vid och genom löneregleringen.

En af de kommitterade, komministern G. Ekström, som i åtskilliga punkter uttalat åsikter, afvikande från de af kommitténs flertal omfattade, har beträffande kommitténs underlåtenhet att upptaga stadganden rörande de laga husens storlek och beskaffenhet samt boningsrummens storlek, hvarom allt i 1894 års proposition funnos bestämmelser, erinrat, att däri-genom komme 26 kap. 2 § byggningsbalken och kungl. resolutionen den 1 augusti 1727 fortfarande att gälla såsom lagliga bestämmelser rörande sätesbyggning å prästgård. Dessa bestämmelser voro dock enligt Ekströms åsikt sådana, att de icke rimligtvis kunde tillämpas. Ekström har därför tillstyrkt antagandet af nya, tidsenliga bestämmelser, hufvudsakligen i öfverensstämmelse med hvad 1894 års proposition i nämnda hänseenden upptog (§§ 8—10 och 12).

De grundsatser, som i afseende å fördelningen af de laga husen mellan de byggnadsskyldiga tillämpats i propositionen — nämligen att församlingen bygger bostadshusen och boställshafvaren ladugårds- eller jordbrukshusen samt att nybyggnads- och underhållsskyldigheten förenas på samma hand — har Ekström funnit så enkla och praktiska, att de synts honom böra genomföras i en ny boställsordning. Dessa grundsatser, som upphäfvat den nu stadgade, till tvister och missförstånd ledande gemensamheten i underhållsskyldigheten för de sju laga hus, hvilka socknemännen skola å prästgård bygga, medföra därjämte de väsentliga fördelarna, att prästen och församlingen hvardera få mera likartade hus att bygga och underhålla, samt att bostället kan af prästen utarrenderas, utan att därvid någon förveckling mellan församlingen och arrendatorn behöfver uppstå. Äfven dessa bestämmelser i propositionen har Ekström således velat upptaga.

Då jag med kommittén är ense därom att den ojämuhet i fördelningen af nybyggnadskostnaden mellan särskilda innehafvare af ett boställe, hvilken nu råder, och de svårigheter i ekonomiskt afseende, med hvilka de byggnadsskyldiga prästerna ofta hafva att kämpa till följd af den nuvarande ordningen, äro bland de kännbaraste olägenheterna däraf, och då jag anser kommitténs förslag om inrättande af byggnadslånekassor vara en lyckligt funnen utväg till afhjälpan eller lindrande af dessa olägenheter, tillstyrker jag lifligt antagandet af detta förslag.

Däremot kan jag icke dela kommitténs åsikt, att för befordrande af förslaget framgång andra viktiga frågor, som länge väntat på sin lösning, skola skjutas å sido, till en del därför att det hittills visat sig svårt att beträffande dem åstadkomma enighet.

Den första bland dessa frågor är den, i hvilken omfattning byggnadsskyldighet å ett boställe skall tillkomma den byggnadsskyldige. Att i en lag, som vill ordna prästernas bostadsförhållanden och som meddelar utförliga bestämmelser om besiktningar och husesyner för utrönande af huru byggnadsskyldigheten blifvit fullgjord, förbigå frågan om de laga husens storlek och beskaffenhet, kan icke vara förenligt med en god lagstiftning. Domaren, som skall hålla syn å boställe och därvid meddelar föreskrift om uppförande af nya hus, måste, så vidt sig göra låter, äga vissa grunder, hvilka kunna tjäna honom till ledning vid denna grannlaga förrättning. Eljest kunde domarens godtycke och icke lag komma att råda. Då det väl icke kan vara tvifvelaktigt, att de bestämmelser i detta hänseende, som nu gälla, äro föråldrade, anser jag nödvändigheten bjuda att i boställsordningen intaga nya, tidsenliga stadganden om de laga husens storlek och beskaffenhet. Hvad 1894 års proposition härutinnan innehåller är resultatet af en sorgfälligt utredning, och propositionen har, så vidt möjligt, sökt att låta å ena sidan boställshafvarens behof och å andra sidan hänsynen till den byggnadsskyldiges förmåga att bära kostnaden få göra sig gällande inom det utrymme, de olika förhållandena inom vårt vidsträckta land kräfva.

Beträffande frågan om åstadkommande af en ny fördelning mellan församling och kyrkoherde af byggnads- och underhållsskyldigheten å prästgårdar på landet är jag af samma mening som Ekström. Bestämmelser, som bland annat vålla, att man icke bestämdt vet, huru långt socknemännens underhållsskyldighet sträcker sig, bära icke bibehållas.

Det utbyte af laga hus mellan kyrkoherde och församling, som 1879 års kommitterade föreslog, var grundadt på den uppfattningen, att däri genom icke skulle göras någon väsentlig rubbning i den proportion, i hvilken byggnadsskyldigheten nu af hvardera i verkligheten utgöres. Då äfven

jag delar denna uppfattning, misströstar jag icke om möjligheten att redan under nu löpande löneregleringsperiod skall kunna vinnas den ändamålsenliga fördelning, 1879 års förslag och sedermera äfven 1894 års proposition afsågo, och jag kan så mycket mindre göra det, som dels 1894 års lagutskott, enligt hvad af det förut sagda framgår, medgifvit, att genom en sådan fördelning mellan församling och kyrkoherde till och med någon lättnad skulle beredas församlingen, och dels fördelarna för kyrkoherdarne af tidsenliga och tydliga bestämmelser rörande bostadshusen torde uppväga den ökade börda, som för dem möjligen skulle uppkomma.

Såsom förut nämnts, uttalades redan år 1861 af chefen för ecklesiastikdepartementet, att en fördelning i nu angifna riktning af byggnads- och underhållsskyldigheten skulle underlätta bostälernas utarrrenderande. Riktigheten häraf torde ligga i öppen dag. Emellertid lärer frågan få ännu större betydelse, om, såsom af prästlöneregleringskommittén föreslagits, en författning kommer till stånd, afseende att prästerskapets med jordbruk förenade bostadsboställen må kunna upplåtas på arrende utan inskränkning till boställshafvarens besittningstid. Varder i en sådan författning stadgad, att den boställshafvaren åliggande nybyggnads- och underhållsskyldighet skall, såsom af en dylik utarrrendering nödvändigt synes följa, fullgöras af arrendatorn, så är det tydligen af stor vikt, att denna nybyggnads- och underhållsskyldighet är till alla delar noga bestämd. Det torde med säkerhet kunna antagas att, där de nuvarande bristfälliga bestämmelserna icke åstadkommit tvist eller missförstånd mellan församling och dess kyrkoherde, detta oftast haft sin grund i den hänsyn, den senares ämbetsställning och förhållande till församlingen framkallat; men någon sådan hänsyn är ej att vänta, om prästens byggnads- och underhållsskyldighet öfverflyttas på en fullt själfständig tredje man. Gällande bestämmelsers otydlighet skola då rent af inbjuda till tvist.

Om således nya bestämmelser rörande boställshusens storlek och beskaffenhet samt byggnads- och underhållsskyldighetens fördelning torde vara i och för sig nödiga och nyttiga, kan för genomförandet af sådana bestämmelser åberopas äfven ett annat skäl, som af kammarkollegium i dess nyssnämnda utlåtande den 5 maj 1893 framhölls och som nu, när fråga uppstått att inrätta byggnadslånekassor, synes äga full giltighet. Kammarkollegium framhöll i sitt utlåtande, att för anordnande af dylika kassor kräfdes såsom nödvändig förutsättning en tillfredsställande reglering af de skyldigheter, som skulle genom lånekassorna underlättas och lämpligen fördelas. Anledningar till tvister och förvecklingar skulle ökas och icke minskas, om, under den i större delen af riket nu rådande osäkerheten om vidden af och gränserna mellan församlingars och prästerskaps skyldig-

heter, kassor trädde emellan för att bevilja byggnadslån, för att kontrollera nybyggnader och underhåll och för att af vederbörande uppbära annuiteter. Det vore därför, ansåg kollegium, nödigt att i lagen intaga fullständigare och mera tidsenliga bestämmelser om de laga boställshusens storlek och beskaffenhet. Det vore vidare nödigt att bestämdt skilja församlingens nybyggnadsskyldighet från prästerskapets, så att hvardera finge ansvara för skilda boställshus, hvilka icke behöfde eller kunde med hvarandra sammanbyggas. Det vore slutligen nödigt, att nybyggnadsskyldigheten med underhållsskyldigheten på samma hand förenades, så att icke, såsom nu, för vissa hus församlingen hade nybyggnadsskyldighet, under det underhållet för samma hus ålåge dels prästen ensam, dels präst och församling gemensamt.

En af de kommitterade, hemmansägaren H. Andersson i Nöbbelöf, har inom kommittén uttalat den åsikt, att församlingarnas nybyggnads- och underhållsskyldighet å ecklesiastika boställen borde till undanröjande af därmed förenade olägenheter helt och hållet öfverflyttas på boställshafvarne mot en däremot svarande skälig förhöjning i deras löner. Då emellertid, såsom denne kommitterade äfven insett, en dylik öfverflyttning icke kan genomföras under nu gällande lönerogleringar, skulle genom antagande af hans förslag den däraf föranledda lagstiftningen till sina verkningar fördröjas under en tidrymd, som i vissa fall komme att omfatta 30 till 40 år. Härigenom skulle man ock gå miste om den hjälp vid de förestående lönerogleringarnas riktiga utförande, som kommittén velat hämta ur den föreslagna lagstiftningen till boställsförhållandenas ordnande. I öfrigt kan jag icke finna, huru det vid tillämpning af den utaf Andersson förordade grundsats skulle blifva möjligt att fullt riktigt och rättvist bestämma den ersättning, församlingarna böra gälda för befrielsen från dem åliggande byggnads- och underhållsskyldighet.

Af en annan kommittéledamot har framhållits obilligheten däraf, att komministrarne, de svagast aflönade prästerna, äro belastade med all nybyggnads- och underhållsskyldighet å sina boställen, under det att kyrkoherdarne i motsvarande skyldigheter åtnjuta högst betydliga lättnader. Emellertid, om man icke uteslutande fäster sig vid denna jämförelse, utan ser komministrarnes ställning, sådan den historiskt blifvit, så kan man väl finna, att det vore i hög grad önskvärdt och i flera afseenden äfven lämpligt, om deras byggnadstunga vore mindre; men någon oegentlighet eller obillighet i och för sig torde ej ligga däri, att de själfva bekosta byggnad och underhåll å sina boställen. En sådan anordning medför äfven alltid den fördel, att några tvister med församlingarna ej kunna uppkomma. Att nu rubba den grund för byggnadsskyldighetens utgörande, som under

århundraden ägt bestånd, lärer, såsom erfarenheten äfven torde hafva bekräftat, icke finnas någon utsikt. På ekonomisk väg kan frågan om en bättre ställning för komministrarne mycket säkrare lösas, och i detta afseende har det föreliggande förslaget till boställsordning sökt att, i hvad på det ankommer, befordra äfvensom direkt bereda lättnad och lindring i komministrarnes byggnadsskyldighet. Intill dess nya lönerogleringar kunna genomföras, finnas i tillgängliga fonder medel för att i afseende å komministrarnes anständiga bärgning afhjälpa åtminstone de mest trängande behofven, och det torde icke få antagas annat än att vid kommande lönerogleringar komministrarnes fordran att få sina lefnadsbehof bättre tillgodosedda skall komma till sin fulla rätt. På dessa skäl anser jag i likhet med kommittén, att någon öfverflyttning på församlingarna af komministrarne åliggande byggnads- och underhållsskyldighet nu ej bör ifrågasättas.

På grund af hvad jag sålunda yttrat och med åberopande af hvad inom högsta domstolen härutinnan anförts vid granskning af förslaget till ecklesiastik boställsordning synes mig från 1894 års proposition böra upptagas bestämmelser såväl rörande de laga husens storlek och beskaffenhet som ock i fråga om byggnads- och underhållsskyldigheten. Dock torde härifrån böra göras undantag i fråga om komministrarne samt jämväl i vissa andra delar afvikelse från samma proposition böra äga rum.

Beträffande sätesbyggningen å bostadsboställe af andra klassen (kyrkoherdeboställen) synes det icke vara möjligt att såsom regel föreskrifva annat antal boningsrum, än som af Eders Kungl. Maj:ts tidigare föreslagits, eller minst sju, högst tio rum jämte kök, skafferi, erforderliga kontor samt en eller två förstugor. Detta så mycket hellre som, enligt det af prästlönerogleringskommittén uppgjorda nya förslag i fråga om den kyrkliga indelningen och organisationen, i en mängd pastorat ansetts böra anställas ständiga adjunkter, hvilka vederbörande kyrkoherdar då hafva att förse med bostad. Vid 1894 års riksdag befarades inom lagutskottet, att genom bestämmandet af ett maximum synerätterna kunde komma att fastställa ett större antal rum, än om allenast ett minimum vore i lagen utsatt. Men då ett maximum väl torde vara nödvändigt med hänsyn därtill att byggnadsskyldigheten ej må vara obegränsad, anser jag mig ur synpunkten af den byggnadsskyldiges intresse icke kunna tillstyrka, att detta maximum uteslutes ur lagen. Det bör med skäl kunna antagas, att synerätterna, som hafva att mot hvarandra väga de olika anspråken, icke skola föreskrifva inrättande af flera rum, än som i hvarje fall finnes nödigt. Då emellertid förhållandena å en ort kunna vara sådana, att den byggnadsskyldige ej bör betungas med att åt kyrkoherden

hålla flera än fem eller sex rum, anser jag, att i dylikt undantagsfall inskränkning af rummens antal bör kunna af Eders Kungl. Maj:t efter särskild ansökning medgifvas. (§ 8 mom. 2.)

För sätesbyggning å bostadsboställe af tredje klassen (komministrars, kapellpredikanTERS och pastoratsadjunkTERS boställen) föreskref 1894 års proposition minst fyra, högst sex boningsrum. Jag anser, att å komministersboställe i allmänhet icke kan föreskrifvas mindre antal rum i sätesbyggningen än fem. I särskilda fall skulle det dock säkerligen vara önskligt, om rummens antal i sätesbyggningen å komministersboställe kunde begränsas till fyra. Därför och med hänsyn till olämpligheten af särskilda bestämmelser för öfriga boställen af tredje klassen, torde propositionens stadgande härutinnan böra oförändradt upptagas.»

Bland ämnen, som kunna blifva föremål för bestämmelser i en eklestiasitik boställsordning, är byggnadsskyldigheten vid prästernas boställen utan tvifvel ett af de viktigaste. Behovvet af ändrade bestämmelser i detta ämne har, såsom i propositionen blifvit framhållet, länge gjort sig kännbart; och att nu gällande stadganden om boställshusen samt deras byggande och underhåll i flera afseenden äro föråldrade och olämpliga, lär vara obestriddigt.

Hvad härvid först angår antalet, storleken och beskaffenheten af de laga husen vid boställena, är äfven utskottet af den uppfattning, att tidsenliga bestämmelser i dessa afseenden icke böra saknas i en ny boställsordning. Det föreliggande förslaget innehåller i andra kapitlet sådana bestämmelser; och mot dem har utskottet icke funnit något hufvudsakligt att anmärka. Angående de tillägg, som utskottet ansett sig böra föreslå vid dessa bestämmelser, skall utskottet yttra sig längre fram i detta utlåtande.

Vidkommande härefter frågan, hvem skyldigheten att bygga och underhålla de laga husen å boställena skall åligga, stadgas därom i 12, 13, 14 och 15 §§ af det föreliggande förslaget. Om lämpligheten af bestämmelserna i 12 och 15 §§, afseende bostadsboställen af första klassen och löningsboställen, lär väl i allmänhet icke råda mer än en mening. Beträffande ordnandet af byggnadsskyldigheten vid andra och tredje klassernas bostadsboställen, hvarom stadgas i förslagets 13 och 14 §§, hafva däremot meningarna varit så mycket mera delade. Utskottet hyser den uppfattning, att i nuvarande ordning för nybyggnads- och underhållsskyldighetens utgörande vid dessa boställen icke kan, så länge nu gällande

löneregleringar för prästerskapet äga tillämpning, vidtagas någon mera genomgripande förändring, hvarigenom de vid löneregleringen fastställda förhållanden mellan präst och församling i ekonomiskt hänseende skulle afsevärdt rubbas. Skall någon sådan förändring genomföras, bör enligt utskottets uppfattning detta ske först i sammanhang med nya löneregleringar för prästerskapet. Med denna uppfattning kan utskottet icke tillstyrka herr N. Anderssons ofvan intagna motion, som afser, att redan under nuvarande löneregleringsperiod nybyggnad och underhåll af alla laga hus å andra och tredje klassernas bostadsboställen såväl på landet som i stad skulle, äfven där så hittills ej skett, verkställas af boställshafvaren. Visserligen skulle enligt motionen något vederlag härför af pastoratet lämnas boställshafvaren i form af underhållsbidrag; men huru detta vederlag skulle bestämmas, har motionären ej antydtt, och utskottet förmenar, att den ifrågasatta regleringen svårligen skulle kunna rättvist och utan större rubbning af prästernas och församlingarnas inbördes ekonomiska förhållanden företagas med bibehållande af nu gällande löneregleringar i öfrigt oförändrade. Ej heller har utskottet ansett sig kunna biträda det af herr Redelius i hans ofvan intagna motion väckta förslag, att den byggnads- och underhållsskyldighet i afseende å de laga husen vid tredje klassens bostadsboställen på landet, hvilken nu åligger boställshafvaren ensam, skulle på visst sätt fördelas mellan honom och pastoratet, under villkor att fördelningen skulle i hvarje särskildt pastorat inträda först när ny lönereglering för prästerskapet där började tillämpas. Då någon rubbning i de genom nuvarande löneregleringar fastställda förhållanden mellan vederbörande boställshafvare och församlingar således ej ifrågakomme, kan väl ur denna synpunkt icke något vara att anmärka mot detta förslag; men enligt utskottets uppfattning kan det icke vara lämpligt att nu, innan grunderna för de nya löneregleringarna äro fastställda eller ens förslag i detta ämne framlagts, en lagbestämmelse antages, som är afsedd att vinna tillämpning först med de nya löneregleringarnas inträdande och till äfventyrs kunde redan dessförinnan behöfva ändras för att komma i öfverensstämmelse med de grunder för löneregleringarna, som kunna varda antagna.

Enligt den af Kungl. Maj:t föreslagna boställsordningen, som är afsedd att tillämpas redan under nu löpande löneregleringsperiod, skulle å landet vid andra klassens bostadsboställen själfva bostadshusen uppbyggas och underhållas af pastoratet, men ladugårds- eller jordbrukshusen uppbyggas och underhållas af boställshafvaren och vid tredje klassens boställen liksom förut nybyggnads- och underhållsskyldigheten i afseende å alla laga hus odelad åligger boställshafvaren samt i stad nybyggnads- och under-

hållsskyldigheten vid både andra och tredje klassernas bostadsboställen åligga pastoratet. Jänte det sålunda nuvarande förhållanden vid de i stad belägna boställena och tredje klassens boställen på landet lämnats oförändrade, har, såsom i propositionen framhållits, med den föreslagna regleringen å andra klassens boställen på landet allenast åsyftats att utan väsentlig rubbning i den proportion, i hvilken byggnadsskyldigheten vid dessa boställen nu i verkligheten utgöres af boställshafvare och församlingar, dels upphäva den till missförstånd och tvister ledande gemensamhet i underhållsskyldigheten för vissa hus å ifrågavarande boställen, som nu råder mellan pastor och socknemän, dels att lämpligare, än nu är fallet, fördela de laga husen mellan pastor och församling, så att hvardera skulle få mera likartade hus att bygga och underhålla. Genom denna reglering skulle, såsom jämväl i propositionen uttalats, bostälленas utarrendering underlättas, hvilken omständighet erhöle ökad betydelse, om, på sätt prästlönerregleringskommittén föreslagit, en författning komme till stånd, afseende att prästerskapets med jordbruk förenade bostadsboställen finge, med boställshafvaren förbehållen nyttjanderätt till bostad och trädgård, upplåtas på arrende utan inskränkning till boställshafvarens besittningstid. Då vid en sådan utarrendering boställshafvarens nybyggnads- och underhållsskyldighet borde fullgöras af arrendatorn, vore det nämligen af stor vikt, att denna nybyggnads- och underhållsskyldighet vore till alla delar noga bestämd.

Utskottet finner den af Kungl. Maj:t föreslagna reglering af byggnadsskyldigheten vid prästgårdarna på landet vara såväl i och för sig ändamålsenlig och lämplig som äfven ägnad att, så vidt dessa boställen angår, underlätta den enligt utskottets uppfattning högeligen önskvärda utarrenderingen af prästernas med jordbruk förenade bostadsboställen; i följd hvaraf och då, såsom ofvan är sagdt, utskottet anser någon mera vidtöfattande omreglering i fråga om byggnadsskyldighetens utgörande vid de ecklesiastika boställena icke för närvarande kunna genomföras, utskottet får ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del.

Byggnadsbördans fördelning mellan de särskilda innehafvarne af ett boställe har i det föreliggande förslaget byggts på en ny anordning, åsyftande att åvägabringa en jämn och rättvis fördelning af byggnadsskyldigheten mellan ett boställes alla innehafvare. Denna anordning består i inrättandet af s. k. ecklesiastika byggnadslånekassor, hvilka skulle anskaffa och ått byggnadsskyldiga präster utlåna penningar till bestridande af kostnaden för nybyggnad och vissa därmed jämförliga större reparationer af laga hus vid ecklesiastika bostadsboställen. Sålunda utlämnadt byggnadslån skulle till återbetalning genom annuiteter fördelas på alla boställshafvare, som komme att begagna det hus, för hvars uppbyggande eller

förbättring lån erhållits. Äfven byggnadsskyldiga pastorat och församlingar skulle emellertid äga rätt att för bekostande af dem åliggande nybyggnad vid ecklesiastika bostadsboställen erhålla liknande lån. Angående de föreslagna kassornas organisation, fornen för deras verksamhet och det sätt, hvarpå i öfrigt det med dem afsedda ändamålet enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle förverkligas, tillåter sig utskottet hänvisa till sitt denna dag afgifna utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 57 med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor. Af skal, som i nämnda utlåtande anförts och utvecklats, har utskottet ansett sig ej kunna förorda inrättandet af ifrågakomna byggnadslånekassor. I följd häraf måste de stadganden i den föreslagna boställsordningen, hvilka för sin tillämpning förutsätta dylika kassor, ur detta förslag uteslutas, och den jämna och rättvisa fördelning af byggnadsskyldigheten mellan de särskilda innehafvarne af ett ecklesiastiskt boställe, som man velat vinna med tillhjälp af de ecklesiastika byggnadslånekassorna, på annat sätt åstadkommas. Detta synes utskottet kunna ernås genom utsträckt årsberäkning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de allmänna grunderna för bestämmelserna i 18, 19 och 20 §§ i det af Kungl. Maj:t för 1894 års Riksdag framlagda förslag till ecklesiastisk boställsordning.

Enligt bestämmelserna i nämnda paragrafer skulle nybyggnad af boställshafvares laga hus, med undantag för vissa särskildt angifna fall, honom godtgöras medelst årsberäkning. Årsberäkningen skulle verkställas på det sätt, att synerätt uppskattade nybyggnadskostnaden särskildt för hvart af boställshafvarens laga hus och fördelade denna kostnad på det antal år, samma hus efter dess uppförande kunde antagas äga bestånd, innan nybyggnad däraf åter blefve nödig, samt, efter det härpå sammanräknats hvad på ett år belöpte af den uppskattade nybyggnadskostnaden för alla boställshafvarens laga hus, bestämde årsberäkningen efter förhållandet emellan det sålunda sammanräknade årliga nybyggnadsbelöpet och den nybyggnadskostnad, hvarför synerätten hade att tillgodoföra årsberäkning. Till nybyggnad skulle ock hänföras påläggning af nytt tak äfvensom brädfodring eller annan ändamålsenlig beklädnad å gammalt hus. Om nybyggnad, hvarom nu är sagdt, af boställshafvare verkställts utöfver hvad på hans besittningstid belöpte, skulle sådan öfverskjutande byggnad, eller öfverbyggnad, efter därå vid bestämmande af årsberäkning för honom skedd uppskattning, honom godtgöras af efterträdaren, med rättighet för denne att genom godtgörelsens utbetalande anses hafva fullgjort nybyggnad för det antal år, hvarför öfverbyggnadsersättning företrädaren tillgodoberäknats, och, om bostället åter afträddes förr, än denna tid tilländalupit, att hvad af den utbetalda ersättningen, enligt nämnda

uppskattning, belöpte å tiden efter sist berörda afträde utbekomma af den, som då mottoge bostället. Därest vid af- och tillträdessyn boställshafvarens laga hus befunnes vara i sådant skick, att någon nybyggnad af dem icke erfordrades, skulle afträdande boställshafvarens byggnadsskyldighet anses vara fullgjord, äfven om han icke verkställt mot hans besittningstid efter årsberäkning svarande nybyggnad. Skulle vid af- och tillträdessyn å bostadsboställe eller å löningsboställe, som af löntagare innehades, boställshafvarens laga hus finnas vara i särdeles godt stånd, så att på längre tid föga eller ingen nybyggnad af dem syntes förestå, och blefve vid samma syn tillträdasharen ej förpliktad ersätta afträdaren för någon betydligare öfverbyggnad, skulle synerätten fastställa ett visst årligt penningbidrag till husens framtida nybyggnad, lämpadt efter den större kostnad, som i sådant afseende framdeles förestode. Dylikt byggnadsbidrag skulle under den tid, synerätten bestämt, af boställshafvaren inbetalas till vederbörande kyrkoråd, som hade att förvalta penningarna och, i den mån de därtill försloge, vid förefallande nybyggnad å bostället tillhandahålla boställshafvaren erforderliga medel till byggnadskostnadens bestridande.

Vid de sålunda återgifna bestämmelserna i 1894 års förslag finner utskottet allenast följande vara att erinra.

Med hänsyn till det allmänt förekommande bruket att bebygga boställena med trähus och de dryga underhållskostnader, dylika hus efter någon längre tids begagnande kräfva, har det förekommit utskottet mindre riktigt att vid årsberäkning för laga hus å boställena fördela nybyggnadskostnaderna på hela den tid, under hvilken husen kunna antagas äga bestånd. En sådan fördelning skulle enligt utskottets uppfattning innebära en obillighet mot de boställshafvare, som finge till begagnande mottaga äldre hus och således hade att, jämte andel af nybyggnadskostnaderna, för husens underhåll vidkännas utgifter, från hvilka föregående boställshafvare varit helt eller åtminstone till stor del förskonade. Utskottet har därför ansett, att nybyggnadskostnadernas fördelning ej borde utsträckes utöfver den tid, under hvilken de särskilda husen efter deras uppförande kunde antagas bestå utan dyrare reparationer, och att med afseende härå tiden för nybyggnadskostnadernas fördelning lämpligen kunde begränsas till högst trettiofem år för sätesbyggnad och högst tjugufem år för andra laga hus. Af liknande skäl har utskottet ock ansett det i 1894 års förslag ifrågasatta byggnadsbidraget ej böra af boställshafvarne utkrävas. Slutligen har utskottet förmenat, att stadgandet i 1894 års förslag om de reparationer, som må till nybyggnad hänföras, lämpligen kunde utsträckas att omfatta alla de arbeten, som i 20 § 2 mom. af det nu för Riksdagen framlagda förslaget finnas omförmälda, dock med uteslutande af skorstens-

mur, hvars uppsättande synes utskottet ej vara ett arbete af den omfattande beskaffenhet, att detsamma kan likställas med nybyggnad.

Med ofvan anmärkta förändringar hafva bestämmelserna om byggnadsskyldighetens fördelning mellan föregående och efterföljande boställshafvare syntes utskottet böra från 1894 års förslag upptagas i den nu föreslagna boställsordningen; därvid till undvikande af rubbning i paragrafföljden utskottet ansett, att stadgandet i det föreliggande förslagets 19 § kunde ingå i 11 § samt de förändrade bestämmelserna om byggnadsskyldighetens fördelning införas under 19, 20 och 21 §§ i boställsordningen.

Sedan utskottet sålunda yttrat sig om hufvudgrunderna för den föreslagna nya boställsordningen, öfvergår utskottet till att, i den mån sådant kan anses behöfligt, lämna en redogörelse för de ändringar i förslagets detaljbestämmelser, som utskottet ansett sig böra föreslå.

3 §. Med afseende därå att fall gifvas, då ett boställes behof af vatten bättre och lämpligare kan tillgodoses genom vattenledning än genom anordnande af brunnar, har utskottet i förevarande paragraf infört ett tillägg i syfte, att synerätt må kunna, där så pröfvas lämpligt, föreskrifva anordnande af vattenledning i stället för brunn å boställe.

8 §. Det synes utskottet vara lämpligt, att i 2 mom. af förevarande paragraf utsäges, att ett af boningsrummen i sätesbyggningen å bostadsboställe af andra klassen tillika skall vara expeditionsrum. Därjämte har utskottet i syfte att bereda ett säkert förvaringsrum för kyrkoböcker och andra viktiga handlingar, som finnas i pastors vård, i samma moment infört ett tillägg af innehåll, att vid eller i nämnda expeditionsrum ett brandfritt hvalf skall inrättas. Då emellertid i särskilda församlingar kan vara på annat ändamålsenligt sätt sörjdt för sådana handlingars förvarande, har utskottet ej velat göra bestämmelsen om inrättande af brandfritt hvalf i prästgården ovillkorlig, utan inskränkt denna föreskrift till de fall, då behof af sådant hvalf förefinnes.

9 §. Med hänsyn till nu brukliga anordningar vid boningsrums inredning har utskottet i 1 mom. af denna paragraf dels bland tillåtna sätt för behandling af boningsrummens tak i sätesbyggning å bostadsboställe upptagit boisering, dels åt stadgandet angående golfbetäckning framför eldstäder gifvit ett mera omfattande innehåll än det kungl. förslaget.

16 §. Förevarande paragraf motsvarades i prästlöneregleringskommitténs förslag till boställsordning af 12 §, som innehöll, i 1 mom., att

nybyggnad af laga hus å bostadsboställe icke finge företagas utan att synerätt därom beslutade, och i 2 mom., att uppkommande brister å boställes insynade hus skulle afhjälpas i den mån sådant föreskrefves eller eljest nödigt blefve.

Angående denna paragraf yttrade vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet följande:

»Lika med högsta domstolen anser jag föreskriften i 12 § (16 § 2 mom.), att för utförande af nybyggnad skall erfordras synerätts beslut, vara ägnad att i vissa fall föranleda kostnader, hvilka icke stå i rimligt förhållande till det ifrågasatta byggnadsföretaget, och att därför vid fråga om byggnader af mindre betydelse äfven ekonomisk besiktning må äga att i ärendet besluta. Såsom högsta domstolen nog äfven afsett, torde härvid blifva nödvändigt att i lagen bestämma, hvilka dessa mindre byggnader äro. Med ledning af den tariff öfver årsberäkning för olika slag af laga hus, som efter noggrann utredning intogs i 23 § af 1879 års förslag, lärer till sådana mindre byggnader böra hänföras följande: källare, vedbod, hemlighus, vagnshus, redskapshus, färhus, svinhus, brunn och särskildt byggd lada, hvilka alla i tariffen beräknas såsom icke öfverstigande två års byggnad; hvaremot följande återstående hus: sätesbyggning, bryggghus, drängstuga, spannmålsbod, stall, fähus samt logar med tillhörande lador synas böra räknas till dem, om hvilkas nybyggnad synerätt allena äger att meddela föreskrift. I fråga om visthuset, i tariffen upptaget till högst 3¹/₂ års byggnad, synes någon tvekan kunna råda, till hvilketdera slaget det bör räknas. Dock torde med hänsyn till en ofta uttalad önskan, att spannmålsbod måtte kunna inrättas såsom ett loft öfver visthuset, hvilken anordning förevarande förslag äfven befordrar, visthuset böra hänföras till samma slag af hus som spannmålsboden.

Af tre ledamöter i högsta domstolen har tillika hemställts, att, där byggnadsskyldig ej önskar erhålla lån från byggnadslånekassa till täckande af byggnadskostnaden, det i sådant fall må vara honom medgifvet att uppföra ny byggnad utan föregående syn eller besiktning. I följd af den befogenhet att besluta om ny byggnad, som enligt min åsikt skulle tilläggas de hvart femte år förekommande ekonomiska besiktningarna, lärer dock ett stadgande i angifna syfte ej vara behöfligt med afseende å de mindre byggnaderna; och då det torde vara vanskligt att medgifva rätt för pastorat eller församling att uppföra sätesbyggning utan föregående syn, har jag ansett mig icke kunna biträda denna hemställan.

Enligt kommitténs förslag skall vid ekonomisk besiktning kunna beslutas om sådana åtgärder, s. k. nybyggnadsreparationer, hvarom i 16 § 2 mom. (20 § 2 mom.) förmåles. För att på ett ställe må finnas angifvet den befogenhet, som i afseende å de laga husen tillkommer eko-

nomisk besiktning, har jag ansett, att i 12 § (16 § 2 mom.) lämpligen böra omnämnas äfven dessa reparationer.»

Om, på sätt utskottet ansett sig böra föreslå, ecklesiastika byggnads-lånekassor icke inrättas och således några lån från sådana kassor till bestridande af byggnadskostnader vid ecklesiastika boställen icke komma i fråga, synas tillräckliga skäl ej förefinnas att för mindre nybyggnader eller för nybyggnadsreparationer vid boställena ovillkorligen fordra beslut af synerätt eller ekonomisk besiktning, utan bör enligt utskottets åsikt under angifna förutsättning det lämnas vederbörande byggnadsskyldige obetaget att vid förefallande behof verkställa dylika arbeten utan att inhämta föreskrift därom vid syn eller ekonomisk besiktning. Med denna uppfattning har utskottet ansett senare delen af 2 mom. i förevarande paragraf böra utgå.

23 §. Det har synts utskottet kunna innebära en obillighet mot afträdande boställshafvare att ålägga honom ovillkorlig skyldighet att, där efterträdaren så yrkar, från boställe bortföra öfverloppshus, som efterträdaren ej vill till sig lösa. Efterträdarens rätt synes blifva vederbörligen tillgodosedd, om en viss tid bestämmes, inom hvilken afträdaren må äga rätt att bortföra sådant hus. Det skulle då ankomma på afträdaren att för sig afgöra, huruvida han vill inom den bestämda tiden begagna sig af nämnda rätt eller om han med hänsyn till kostnaden för husets bortförande eller af annan anledning hellre vill afstå därifrån, i hvilken senare händelse han blefve all vidare rätt till huset förlustig. Till öfverensstämmelse med dessa åsikter hafva stadgandena i förevarande paragraf blifvit af utskottet ändrade.

27 §. Med anledning af de föreslagna stadgandena i 19 § 1 mom. har i denna paragraf införts ett tillägg, hämtadt från 1894 års proposition, hvarigenom erinran göres därom, att årsberäkning för nybyggnad icke äger rum i de fall, som i 27 § afses.

29 §. Det har blifvit ifrågasatt, att de i denna paragraf meddelade bestämmelser om trädgård och torfmosse borde förtydligas så, att icke till äfventyrs åt dem kunde gifvas den tolkning, att befintlig trädgård å boställe ovillkorligen skulle i hela sin utsträckning vidmakthållas, äfven om densamma af synerätt pröfvades vara för boställets förhållanden alltför stor och lämpligen böra inskränkas, och att boställshafvare under alla förhållanden vore skyldig att begagna å boställe befintlig torfmosse; men då enligt utskottets uppfattning paragrafens ordalag icke böra gifva anledning till sådan tolkning, har utskottet ansett något förtydligande af ifrågasvarande bestämmelser ej vara behöfligt.

33 §. Enär de af utskottet i 19—21 §§ föreslagna bestämmelser om årsberäkning skola gälla äfven för löningsboställen, har hvad Kungl. Maj:ts

förslag i 4 mom. af förevarande paragraf innehåller om fördelning till godtgörande på vissa år af kostnad för nybyggnad eller förbättring af laga hus å sådana boställen blifvit ur momentet uteslutet. Af enahanda skäl, som utskottet ofvan åberopat för sitt förslag om begränsning till tiden af byggnadskostnadens fördelning vid bestämmande af årsberäkning, har utskottet föreslagit, att den i förevarande moment omförmälda fördelning af kostnaden för uppförande af byggnad, hvarom i 22 § sägs, icke må utsträckas utöfver tjugu år från det boställshafvare, som byggnaden uppfört, frånträder bostället.

43 §. Med den af utskottet vidtagna jämkning i lydelsen af denna paragraf har afsetts att betona, hurusom förordnande att förrätta ekonomisk besiktning på landet bör i regeln lämnas åt kronofogden i orten och att, först om denne är hindrad att förrätta besiktningen, annan kronobetjänt må därtill af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnas.

49 §. Då det icke ansetts nödigt att i boställsordningen föreskrifva skyldighet för pastorat eller församlingar att låta brandförsäkra hus, som de hafva att bygga å ecklesiastika boställen, har det synts utskottet obehöfligt, att vid ekonomisk besiktning eller syn någon undersökning sker, huruvida sådana hus äro brandförsäkrade, hvadan undersökningen i nämnda afseende blifvit inskränkt till de hus, hvilka det åligger boställshafvare att nybygga.

Såsom ofvan vid 16 § uttalats, har utskottet den uppfattning, att mindre byggnadsföretag vid boställena böra få verkställas utan föregående beslut af synerätt eller ekonomisk besiktning. Utskottet är därjämte af den åsikt, att ekonomisk besiktning icke må äga att utdöma något boställshus eller påbjuda nybyggnad däraf, utan att denna befogenhet bör förbehållas åt synerätt. Däremot har det synts utskottet lämpligt, att, därest vid ekonomisk besiktning yppas behof att nybygga ett eller flera mindre boställshus, förrättningsmannen angående sättet för byggnadsföretagets verkställande meddelar bestämmelser, som kunna tjäna den byggnadsskyldige till ledning, för den händelse arbetet företages utan inhämtande af synerätts beslut, men hvilka dock ej blifva för den byggnadsskyldige förbindande. I enlighet med dessa åsikter har utskottet omredigerat stadgandena i 49 § 2, 3 och 8 mom. af förslaget, därvid bestämmelserna i 2 och 3 mom. sammanförts under ett moment. De i 8 mom. i det remitterade förslaget förekommande orden »sedan förrättningen vunnit laga kraft» hafva, såsom efter utskottets förmenande öfverflödiga, uteslutits.

50 §. För undvikande af det mångtydiga uttrycket »tillförlitligt intyg» har utskottet i fråga om det sätt, hvarpå fullgörandet af de vid ekonomisk besiktning meddelade föreskrifter skall hos vederbörande kontrakts-

prost styrkas, upptagit en bestämmelse, som i tillämpliga delar öfverensstämmer med hvad i 66 § är stadgad angående anmälan om behörigt fullgörande af synerätts beslut.

59 §. Motsvarande paragraf i 1894 års förslag innehöll ett stadgande, att vid laga syn årsberäkning för nybyggnad ej finge bestämmas. Inom utskottet har ifrågasatts, att ett sådant stadgande skulle införas i förevarande paragraf; men då enligt utskottets uppfattning i många fall årsberäkning för ett nybyggt hus skall kunna med större säkerhet utföras vid en laga syn, som hålles kort efter nybyggnaden, än vid den kanske långt därefter inträffande af- och tillträdessynen, har utskottet ansett boställshafvare ej böra betagas tillfälle att få årsberäkning för uppförda byggnader bestämd äfven vid laga syn.

60 §. Då enligt utskottets förslag det ej skall tillkomma ekonomisk besiktning att utdöma eller insyna hus, som bör vid boställe finnas, har utskottet ur 2 mom. af förevarande paragraf utslutit orden »ekonomisk besiktning eller». De två nya moment, hämtade från 1894 års förslag, hvilka blifvit i paragrafen införda, äro betingade af den i 19—21 §§ införda årsberäkning.

62 §. Sista punkten i denna paragraf har, såsom enligt utskottets uppfattning obehöflig, utslutits.

73 §. Genom det af utskottet införda tillägget till 2 mom. af denna paragraf har utskottet velat hafva i lagen framhållet, hurusom meningen med stadgandet i förevarande moment ej är att för all framtid fastslå de i momentet omförmälda undantagsförhållanden.

74 §. Enär enligt utskottets förslag ecklesiastiska byggnadslånekassor ej skola inrättas, har utskottet ansett tidpunkten, från och med hvilken den nya boställsordningen i allmänhet skall tillämpas, kunna bestämmas till den 1 maj 1905.

Öfriga af utskottet vidtagna ändringar i boställsordningens bestämmelser innebära endast smärre jämkningar i redaktionen eller hafva betingats däraf, att utskottet afstyrkt inrättandet af ecklesiastiska byggnadslånekassor.

På grund af hvad utskottet nu anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning icke kunnat oförändradt antagas, ville i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition — med afslag å herr M. F. Nyströms motion, n:o 156, herr Redelius' motion, n:o 176, och herr N. Anderssons motion, n:o 184, — för sin del antaga följande

Ecklesiastik boställsordning.

Med upphäfvande af 26 kap. 2 § byggningabalken och ändring af hvad särskilda författningar innehålla häremot stridande förordnas som följer:

I Kap.

Om hvad med boställen förstås och särskilda slag af desamma.

1 §.

1. Såsom boställen anses i denna boställsordning alla de hemmann och lägenheter, som äro anslagna till bostad eller aflöning åt biskopar, kyrkoherdar, komministrar, kapellpredikanter och pastoratsadjunkter eller till prästänkesäten, äfvensom de hemman och lägenheter, hvilkas afkomst ingår till prästerlig löneregleringsfond.

2. Boställen, som äro afsedda till löntagares bostad, kallas i denna författning bostadsboställen; och må för hvarje prästerlig befattning endast ett boställe såsom bostadsboställe anses. Öfriga boställen kallas löningsboställen.

2 §.

Bostadsboställen indelas i tre klasser; och omfattar
 första klassen: bostadsboställen för biskopar;
 andra klassen: bostadsboställen för kyrkoherdar; och
 tredje klassen: bostadsboställen för komministrar, kapellpredikanter och pastoratsadjunkter.

II Kap.

Om laga hus.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

3 §.

Å bostadsboställen, förenade med jordbruk, på landet och i stad skola, där ej synerätt enligt 5 § medgifver undantag, finnas följande laga hus;

3 §.

Å bostadsställen, förenade med jordbruk, på landet och i stad skola, där ej synerätt enligt 5 § medgifver undantag, finnas följande laga hus:

Kungl. Maj:ts förslag.

1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) brygghus, 5) vedbod, 6) hemlighus, 7) drängstuga, 8) vagnshus, 9) spannmålsbod, 10) redskaps-hus, 11) stall, 12) fåhus, 13) fårhus eller, å mindre boställen, i fåhuset anbringad särskild fårkätte, 14) svinhus och 15) en eller flera lador samt loge eller logar efter behovet, hvarjämte af synerätt må, där sådant nödigt pröfvas, å dessa boställen såsom laga hus ytterligare föreskrifvas: källare för rotfrukter samt en brunn för hushållet och en för ladugården.

Utskottets förslag.

1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) brygghus, 5) vedbod, 6) hemlighus, 7) drängstuga, 8) vagnshus, 9) spannmålsbod, 10) redskaps-hus, 11) stall, 12) fåhus, 13) fårhus eller, å mindre boställen, i fåhuset anbringad särskild fårkätte, 14) svinhus och 15) en eller flera lador samt loge eller logar efter behovet, hvarjämte af synerätt må, där sådant nödigt pröfvas, å dessa boställen såsom laga hus ytterligare föreskrifvas: källare för rotfrukter samt en brunn för hushållet och en för ladugården eller i stället för brunn vattenledning.

4 §.

Bostadsboställen utan jordbruk på landet och i stad skola, där ej synerätt enligt 5 § medgifver undantag, vara försedda med dessa laga hus: 1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) brygghus, 5) vedbod och 6) hemlighus, äfvensom 7) drängstuga, 8) stall och 9) vagnshus, de tre sist nämnda husen dock å andra och tredje klassernas bostadsboställen endast i det fall, att boställshafvaren för tjänsteresor behöfver hålla häst och åkdon. Erfordras å bostadsställe utan jordbruk flera hus än nu sagdt är, må efter omständigheterna af synerätt förskrifvas ytterligare något eller några af de i 3 § omförmälda hus.

5 §.

1. Där, i följd af ortens förhållanden eller något med jordbruk förenadt bostadsboställes särskilda beskaffenhet, skötsel af får eller svin ej lämpligen kan äga rum, må fårhus eller svinhus kunna uteslutas.

2. Å bostadsboställe af tredje klassen må jämväl följande hus: visthus, brygghus, drängstuga, vagnshus och spannmålsbod, ett eller flera, uteslutas, när de pröfvas kunna undvaras.

6 §.

Löningsboställen bebyggas efter hvad för kronohemman är stadgadt, där ej dessa boställen antingen, såsom icke afsedda för jordbruk, erfordra

hus af särskild beskaffenhet, eller ock, såsom brukade gemensamt med bostadsboställen eller af annan anledning, af synerätt pröfvas kunna alla eller vissa af de för kronohemman föreskrifna hus undvara.

7 §.

Sätesbyggning jämte hushållskällare, om sådan under sätesbyggningen anordnas, uppföres, där läget så medgifver, på lämpligt afstånd från annan åbyggnad. Öfriga laga hus, som för hvar boställe föreskrifvas, skola sammanbyggas, i den mån sådant lämpligt pröfvas. I allmänhet bör dock undvikas sådant sammanförande af hus, att därigenom sammanblandning af boställshafvares och annans nybyggnads- och underhållsskyldighet uppstår.

Alla hus skola läggas och inrättas så, att eldfara, så vidt möjligt, undvikas samt brandförsäkring af desamma ej förhindras eller fördras.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

8 §.

8 §.

1. Sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen bygges efter ritning, som för hvarje fall af Kungl. Maj:t fastställles.

1. Sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen bygges efter ritning, som för hvarje fall af Kungl. Maj:t fastställles.

2. För sätesbyggning å bostadsboställe af andra klassen må föreskrifvas minst sju, högst tio boningsrum jämte kök, skafferi, erforderliga kontor samt en eller två förstugor. Där i visst fall till följd af särskilda omständigheter ett mindre antal boningsrum må anses skäligt, ankommer på Kungl. Maj:t att medgifva inskränkning af rummens antal.

2. För sätesbyggning å bostadsboställe af andra klassen må föreskrifvas minst sju, högst tio boningsrum, af hvilka ett tillika skall vara *expeditionsrum*, jämte kök, skafferi, erforderliga kontor samt en eller två förstugor. *Vid eller i expeditjonsrummet inrättas, där det finnes vara af behovet påkalladt, ett brandfritt hvalf.* Där i visst fall till följd af särskilda omständigheter ett mindre antal boningsrum må anses skäligt, ankommer på Kungl. Maj:t att medgifva inskränkning af rummens antal.

3. För sätesbyggning å bostadsboställe af tredje klassen må föreskrifvas minst fyra, högst sex boningsrum jämte kök, skafferi, erforderliga kontor och en eller två förstugor.

3. För sätesbyggning å bostadsboställe af tredje klassen må föreskrifvas minst fyra, högst sex boningsrum jämte kök, skafferi, erforderliga kontor och en eller två förstugor.

Kungl. Maj:ts förslag.

9 §.

1. Sätetsbyggnad å bostadsboställe uppföres på stenfot af minst fem decimeters höjd ofvan jord, med väggar företrädesvis af tegel eller timmer, men äfven, där något af dessa ämnen ej lämpligen kan föreskrifvas, af annat ändamålsenligt, i orten brukligt byggnadsämne. Till byggnaden i öfrigt användas de ämnen, som lämpliga finnas och med ortens sed öfverensstämma. Boningsrummen göras så stora, som behofvet i hvarje fall fordrar, minst tre meter höga, dock att å andra och tredje klassernas bostadsboställen rum å vinden må göras tre decimeter lägre; och skola boningsrummen i allmänhet vara försedda med ugnar af kakel; men äfven ugn eller spis af sten eller ugn af järn må kunna i något rum tillåtas. Framför ugn- eller spisöppningarna anbringas järnplåt eller plansten. Alla boningsrum förses med dubbelfönster, gipsade eller spända tak, oljemålning å panel, dörrar, dörr- och fönsterinfattningar, samt å väggarna tapeter eller lämplig målning.

2. Öfriga laga hus å bostadsboställe uppföras af ändamålsenliga byggnadsämnen efter ortens sed till den storlek, behofvet i hvarje fall fordrar. Stenfot å dessa hus göres minst tre decimeter hög ofvan jord.

3. Brygghus skall i allmänhet innehålla ett rum för brygd och tvätt samt ett rum för bak med bak-

Utskottets förslag.

9 §.

1. Sätetsbyggnad å bostadsboställe uppföres på stenfot af minst fem decimeters höjd ofvan jord, med väggar företrädesvis af tegel eller timmer, men äfven, där något af dessa ämnen ej lämpligen kan föreskrifvas, af annat ändamålsenligt, i orten brukligt byggnadsämne. Till byggnaden i öfrigt användas de ämnen, som lämpliga finnas och med ortens sed öfverensstämma. Boningsrummen göras så stora, som behofvet i hvarje fall fordrar, minst tre meter höga, dock att å andra och tredje klassernas bostadsboställen rum å vinden må göras tre decimeter lägre; och skola boningsrummen i allmänhet vara försedda med ugnar af kakel; men äfven ugn eller spis af sten eller ugn af järn må kunna i något rum tillåtas. *Framför eldstad anbringas plansten, plåt eller annan mot eld skyddande golfbetäckning.* Alla boningsrum förses med dubbelfönster, gipsade, boiserade eller spända tak, oljemålning å panel, dörrar, dörr- och fönsterinfattningar samt tapeter eller lämplig målning å väggarna.

2. Öfriga laga hus å bostadsboställe uppföras af ändamålsenliga byggnadsämnen efter ortens sed till den storlek, behofvet i hvarje fall fordrar. Stenfot å dessa hus göres minst tre decimeter hög ofvan jord.

3. Brygghus skall i allmänhet innehålla ett rum för brygd och tvätt samt ett rum för bak med bak-

Kungl. Maj:ts förslag.

ugn i ettdera; dock må vid mindre bostadsboställen bryggghus af endast ett rum med bakugn tillåtas.

4. Stall, fähus och fårhus förses med skullar eller andra foderrum.

Utskottets förslag.

ugn i ettdera; dock må vid mindre bostadsboställen bryggghus af endast ett rum med bakugn tillåtas.

4. Stall, fähus och fårhus förses med skullar eller andra foderrum.

10 §.

Sätesbyggning af trä skall inom tid, som för hvarje särskildt fall af synerätt bestämmes, förses med brädfodring eller annan tjänlig beklädnad samt anstrykas med rödfärg eller annan färg. För sätesbyggning af annat ämne äfvensom för andra laga hus å bostadsboställen må efter behovet och ortens sed tjänlig beklädnad och anstrykning föreskrivas.

Kungl. Maj:ts förslag.

11 §.

Vid meddelande af föreskrift om storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af sätesbyggning å bostadsboställe af andra eller tredje klassen iakttages, å ena sidan, att byggnadens varaktighet och boställshafvarens skäligen behof tillgodoses samt, å andra sidan, att den byggnadsskyldige eller, där boställshafvaren själf är byggnadsskyldig, framtida boställshafvare ej varder mer än nödigt betungad.

Utskottets förslag.

11 §.

Vid beslut om nybyggnad af laga hus samt meddelande af föreskrift om storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af sätesbyggning å bostadsboställe af andra eller tredje klassen äfvensom vid beslut om sådana åtgärder, som i 19 § 3 mom. omförmlas, iakttages, å ena sidan, att byggnadens varaktighet och boställshafvarens skäligen behof tillgodoses samt, å andra sidan, att den byggnadsskyldige eller, där boställshafvaren själf är byggnadsskyldig, framtida boställshafvare ej varder mer än nödigt betungad.

III Kap.

Om byggnads- och underhållsskyldigheten.

12 §.

För bostadsboställe af första klassen gäller hvad särskildt är förordnad i fråga om hvem skyldigheten att nybygga och underhålla därtill hörande laga hus åligger.

Kungl. Maj:ts förslag.

13 §.

1. Å andra klassens bostadsboställen på landet skola sätesbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet, för så vidt de där böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet nybyggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen nybyggas och underhållas af boställshafvaren.

2. Å bostadsboställen af andra klassen i stad nybyggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.

Utskottets förslag.

13 §.

1. Å andra klassens bostadsboställen på landet skola sätesbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn *eller vattenledning* för hushållet, för så vidt de där böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet nybyggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen nybyggas och underhållas af boställshafvaren.

2. Å bostadsboställen af andra klassen i stad nybyggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.

14 §.

1. Å tredje klassens bostadsboställen på landet skola alla laga hus nybyggas och underhållas af boställshafvaren.

2. Å bostadsboställen af tredje klassen i stad nybyggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.

15 §.

Å löningsboställen åligger nybyggnads- och underhållsskyldigheten boställshafvaren.

Kungl. Maj:ts förslag.

16 §.

1. Uppkommande brister å boställes insynade hus skola afhjälpas i den mån sådant föreskrifves eller eljest nödigt blifver.

2. Nybyggnad af sätesbyggning eller visthus, brygghus, drängstuga, spannmålsbod, stall, fähus, loge med lada å bostadsställe må icke företagas utan att synerätt därom beslutar; men beträffande nybyggnad af öfriga laga hus å bostadsboställe äfvensom sådana åtgärder å bostadsboställes laga hus, som i 20 § mom. omförmålas, må föreskrift därom meddelas äfven vid ekonomisk besiktning.

Utskottets förslag.

16 §.

1. Uppkommande brister å boställes insynade hus skola afhjälpas i den mån sådant föreskrifves eller eljest nödigt blifver.

2. Nybyggnad af sätesbyggning eller visthus, brygghus, drängstuga, spannmålsbod, stall, fähus, loge med lada å bostadsställe må icke företagas utan att synerätt därom beslutar.

17 §.

Boställshafvare vare skyldig väl vårda sådana till hans begagnande upplåtna hus, som af annan nybyggnad och underhållas. Brister, som å dylika hus genom boställshafvarens vanvård uppkomma, skola af honom afhjälpas.

Kungl. Maj:ts förslag.

18 §.

1. I afseende på boställshafvares och församlings rätt att till nybyggnad och iståndsättande af boställes hus samt boställshafvares rätt att i öfrigt till husbehof använda boställes skogstillgång länders till efterrättelse hvad angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket är stadgadt.

2. Andra å boställe tillgängliga

Utskottets förslag.

18 §.

1. I afseende på boställshafvares och församlings rätt att till nybyggnad och iståndsättande af boställes hus samt boställshafvares rätt att i öfrigt till husbehof använda boställes skogstillgång länders till efterrättelse hvad *särskildt* är stadgadt.

2. Andra å boställe tillgängliga

Kungl. Maj:ts förslag.

byggnadsämnen, som icke äro att hänföra till den boställshafvaren ensam tillkommande afkastningen af bostället, må, där sådant kan ske utan men för bostället eller boställshafvaren, jämväl af annan nybyggnads- och underhållsskyldig till nybyggnad och förbättring å bostället användas. Förslår tillgången ej till både boställshafvares och annan byggnadsskyldigs behof, hafve boställshafvare bästa rätten.

19 §.

Vid beslut om nybyggnad af laga hus samt om sådana åtgärder, som i 20 § 2 mom. omförmålas, skall hvad i 11 § är till iakttagande stadgadt äga motsvarande tillämpning.

Utskottets förslag.

byggnadsämnen, som icke äro att hänföra till den boställshafvaren ensam tillkommande afkastningen af bostället, må, där sådant kan ske utan men för bostället eller boställshafvaren, jämväl af annan nybyggnads- och underhållsskyldig till nybyggnad och förbättring å bostället användas. Förslår tillgången ej till både boställshafvares och annan byggnadsskyldigs behof, hafve boställshafvare bästa rätten.

19 §.

1. På det tungan af byggnadsskyldigheten, så vidt möjligt, må lika drabba föregående och efterföljande boställshafvare, skall för nybyggnad af de laga hus, hvilkas byggande åligger boställshafvare, årsberäkning äga rum, såsom här nedan sägs; dock att boställshafvare, utan rätt till årsberäkning, verkställer:

a) den nybyggnad, för hvilken vid af- och tillträdesyn företräddaren förklarats skyldig svara och som icke före hans afträde blifvit fullgjord; och

b) den nybyggnad, som i följd af brandskada ä sådana hus, hvilkas byggande boställshafvare åligger, blifver erforderlig, i den mån dylik nybyggnad motsvarar uppburen brandskadeersättning eller, där sådan ej erhållits till fullt det belopp, hvartill det brända uppskattas, värdet af det brunna.

2. All annan nybyggnad af bo-

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

ställshafvares laga hus, hvilken honom enligt denna boställsordning åligger, skall honom godtgöras medelst årsberäkning, som verkställes på det sätt, att, då sådan ifrågakommer, synerätten dels uppskattar nybyggnadskostnaden särskildt för hvar af boställshafvarens laga hus och fördelar denna kostnad på det antal år, samma hus efter dess uppförande kan antagas äga bestånd, innan nybyggnad därpå åter blir nödig, dock att detta antal ej må sättas högre än för sätesbyggning trettiofem och för annat laga hus tjugufem år, dels, efter det sammanräknats hvad på ett år belöper af den uppskattade nybyggnadskostnaden för alla boställshafvarens laga hus, bestämmer årsberäkningen efter förhållandet emellan det sålunda sammanräknade årliga nybyggnadsbeloppet och den byggnadskostnad, hvar för synerätten har att tillgodoföra årsberäkning.

3. Till nybyggnad må ock hänföras förbättring af boställshafvares laga hus, när tak med tillhörande sparrverk ånyo uppföres, eller hus, med bibehållande af gammalt sparrverk, förses med ny taktäckning af plåt, skiffer, tegel eller annat ämne af motsvarande hårdhet, eller yttervägg i sin helhet eller till större delen ombygges, eller å gammalt hus anbringas ny brädfodring med anstrykning därpå eller annan ändamålsenlig beklädnad.

Kungl. Maj:ts förslag.

20 §.

1. Vid nybyggnad af boställshafvares laga hus å bostadsboställe täckes genom lån från byggnadslånekassa det kostnadsbelopp, som af synerätt vid arbetets godkännande bestämmes.

2. På lika sätt godtgöres äfven kostnad för förbättring af boställshafvares laga hus å bostadsboställe, när tak med tillhörande sparrverk ånyo uppföres, eller hus, med bibehållande af gammalt sparrverk, förses med ny taktäckning af plåt, skiffer, tegel eller annat ämne af motfvarande hårdhet, eller yttervägg i sin helhet eller till större delen ombygges, eller å gammalt hus anbringas ny brädfodring med anstrykning därå eller annan ändamålsenlig beklädnad, eller skorstensmur från grunden uppsättes.

3. De lån, som sålunda från byggnadslånekassa utgå, skola sedermera enligt de grunder, särskild af Kungl. Maj:t utfärdad förordning om eklestiska byggnadslånekassor stadgar, af boställshafvaren och hans efterträdare återgäldas genom annuiter så beräknade, att de godtgöra kassans ränteutgifter och amortera det utlånade kapitalet under tid, som motsvarar den antagna varaktigheten af ifrågavarande nybyggnad eller förbättring.

21 §.

Önskar pastorat att, när något af

Utskottets förslag.

20 §.

Är nybyggnad, för hvilken boställshafvare är till årsberäkning berättigad, af honom verkställd utöfver hvad på hans besittningstid belöper, skall sådan öfverskjutande byggnad, eller öfverbyggnad, efter därå vid bestämmande af årsberäkning för honom skedd uppskattning, honom godtgöras af efterträdaren, med rättighet för denne att genom godtgörelsens utbetalande anses hafva fullgjort nybyggnad för det antal år, hvarför öfverbyggnadsersättning företrädaren tillgodoberäknats, och, om bostället åter afträdes förr, än denna tid tilländalupit, att hvad af den utbetalda ersättningen, enligt nämnda uppskattning, belöper å tiden efter sist berörda afträde utbekomma af den, som då emottager bostället.

21 §

Därest vid af- och tillträdessyn de

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

dess laga hus å bostadsboställe skall nybyggas, få nybyggnadskostnaden täckt genom lån från byggnadslånekassa, som författningsenligt må bevilja dylikt lån, göra anmälan där- om vid den husesyn eller ekonomi- ska besiktning, då nybyggnaden be- slutes, och äge sedan mot förbin- delse att iakttaga de för nybyggnads- lån gällande föreskrifter bekomma sådant lån till belopp, som synerätt vid arbetets godkännande bestämmer.

Hvad nu är i fråga om pastorat stadgadt gäller äfven om församling, som har att ensam för sig fullgöra byggnadsskyldighet å vissa boställs- hus.

laga hus, hvilkas byggande boställs- hafvare åligger, äro i sådant skick, att någon nybyggnad af dem icke er- fordras, anses afträdande boställshaf- vares byggnadsskyldighet vara full- gjord, äfven om han icke skulle hafva verkställt mot hans besittningstid efter årsberäkning svarande nybyggnad. Erfordras nybyggnad, svare därför så långt på besittningstiden belöper.

IV Kap.

Om andra byggnader än de laga husen.

22 §.

1. Finner synerätt, att på bostadsboställe eller därmed i sambruk för- enadt löningsboställe insynadt torp eller fäbodeställe bör bibehållas eller nytt sådant bör insynas eller insynad kvarn bör kvarblifva, skall boställs- hafvare där uppföra och underhålla de byggnader, som af synerätten före- skrivas.

2. Hvad i 1 mom. stadgas om torphus gälle ock om hus på nyod- ling, som efter frihetsår återgår till boställe.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

23 §.

23 §.

Alla andra byggnader än de i 3, 4, 6 och 22 §§ omförmälda äro öfver- loppshus, hvilka boställshafvaren äger,

Alla andra byggnader än de i 3, 4, 6 och 22 §§ omförmälda äro öfver- loppshus, hvilka, *där ej tillträda- ren*

Kungl. Maj:ts förslag.

där efterträdaren ej vill dem behålla till det värde, som, i brist af åsämjande, synerätten därå sätter, rätt och, om efterträdaren så yrkar, äfven skyldighet att bortföra; vare dock pliktig att för byggnadsvirke, som hämtats från boställets skog och icke utgjorts af sådan andel i densammas afkastning, som, enligt hvad särskildt är stadgadt, i vissa fall kan, utöfver husbehofvet, boställshafvaren tillkomma, utgifva ersättning till belopp, som synerätt bestämmer; skolande ersättningen användas till boställets nytta enligt de närmare föreskrifter synerätten meddelar.

Utskottets förslag.

vill dem behålla till det värde, som, i brist af åsämjande, synerätten därå sätter, afträdaren äger rätt att bortföra inom tid, som vid af- och tillträdessyn föreskrifves; vare dock pliktig att för byggnadsvirke, som hämtats från boställets skog och icke utgjorts af sådan andel i densammas afkastning, som, enligt hvad särskildt är stadgadt, i vissa fall kan, utöfver husbehofvet, boställshafvaren tillkomma, utgifva ersättning till belopp, som synerätt bestämmer; skolande ersättningen användas till boställets nytta enligt de närmare föreskrifter synerätten meddelar.

V Kap.

Om brandförsäkring.*Kungl. Maj:ts förslag.*

24 §.

1. Sedan bestämdt blifvit, att boställshafvare för nybyggnad af laga hus skall godtgöras genom lån från byggnadslånekassa, åligger det kassan att, där det nya huset kan i allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet till försäkring antagas, ofördröjligen för domkapitlets räkning låta i detta verk brandförsäkra huset för all framtid till dess fulla, i behörig ordning uppskattade värde; och skall kassans utgift härför läggas till byggnads-

Utskottets förslag.

24 §.

Alla hus, hvilkas nybyggnad åligger boställshafvare, vare han pliktig att uti allmänt brandförsäkringsverk eller brandstodsförening med reglemente fastställdt af Kungl. Maj:t eller uti brandstodsförening för härad eller län med reglemente fastställdt af Kungl. Maj:ts befallningshafvande brandförsäkra för domkapitlets räkning till husens fulla, i behörig ordning uppskattade värde; och skall sådan försäkring af honom behörigen vidmakthållas. Öfver fullgörandet

Kungl. Maj:ts förslag.

lånet att förräntas och återgäldas i samma ordning som själfva lånet.

2. Alla andra hus, hvilkas nybyggnad åligger boställshafvaren, vare han pliktig att uti allmänt brandförsäkringsverk eller brandstods-förening med reglemente fastställt af Kungl. Maj:t eller uti brandstods-förening för härad eller län med reglemente fastställt af Kungl. Maj:ts befallningshafvande brandförsäkra för domkapitlets räkning till husens fulla, i behörig ordning uppskattade värde; och skall sådan försäkring af honom behörigen vidmakthållas. Öfver fullgörandet här af hålle domkapitlet tillsyn, för hvilket ändamål boställshafvaren, såvida icke brandförsäkringsafgift är erlagd på en gång för all framtid, skall inom en månad från början af hvarje försäkringsår till domkapitlet öfverlämna bevis, att meddelad försäkring är för det året gällande.

Enahanda skyldighet åligger boställshafvaren äfven beträffande hus, hvarom i 1 mom. förmåles, intill dess den i samma mom. föreskrifna försäkring varder meddelad.

Utskottets förslag.

här af hålle domkapitlet tillsyn, för hvilket ändamål boställshafvaren, såvida icke brandförsäkringsafgift är erlagd på en gång för all framtid, skall inom en månad från början af hvarje försäkringsår till domkapitlet öfverlämna bevis, att meddelad försäkring är för det året gällande.

25 §.

Brandskadeersättning uppbäres af domkapitlet, som tillhandahåller boställshafvaren ersättningsbeloppet, hvarvid domkapitlet äger förordna, huruvida, innan lyftning får ske, säkerhet hos domkapitlet skall ställas för medlens användande till återställande af hvad genom branden blifvit förstördt.

26 §.

Brandskadeersättning, som boställshafvare lyftat, skall vid nästa ekonomiska besiktning eller husesyn redovisas.

Kungl. Maj:ts förslag.

27 §.

Boställshafvare, som försummar sin skyldighet att taga eller vidmakthålla brandförsäkring, svare själf för brandskada.

Utskottets förslag.

27 §.

Boställshafvare, som försummar sin skyldighet att taga eller vidmakthålla brandförsäkring, svare själf för brandskada *och bygge nytt upp för hvad som brunnit, utan rätt till årsberäkning, såsom förut är sagdt.*

VI Kap.

Om ägornas vård och bruk samt om fördelning till godtgörande på vissa år af kostnad eller förlust, som boställshafvare kan få vidkännas.

28 §.

Boställshafvare skall väl häfda samt i god växtkraft hålla boställes åker och äng, nödiga diken, efter hvad därom stadgadt är, gräfva och vidmakthålla samt, i öfverensstämmelse med den särskilda plan, som angående befintliga hagmarkers ändamålsenliga skötsel må vara fastställd, sådana marker röja och vårda.

29 §.

1. Boställshafvare skall väl vårda och vidmakthålla trädgård. Om å bostadsboställe trädgård är otillräcklig eller alldeles saknas, bör, där det kan ske med fördel, den gamla utvidgas eller ny anläggas efter hvad synerätt skäligen pröfvar. Vid nästpåföljande af- och tillträdessyn må, om synerätt finner afträdaren icke hafva innehaft bostället så länge, att afkastningen därunder kan arses hafva ersatt utvidgnings- eller anläggningskostnaden, denna kostnad till belopp af högst femhundra kronor fördelas af synerätt till godtgörande på viss tid, beräknad från den dag, utvidg-

ningen eller anläggningen börjats, och till högst tio år efter dåvarande boställshafvares afträde.

2. I afseende på skogens skötsel och vård lände till efterrättelse hvad därom särskildt är stadgadt.

3. Torfmosse skall ändamålsenligt begagnas.

30 §.

1. Om hägnad i ägoskillnad mot annans jord gälle hvad därom är stadgadt. Den hägnad, boställshafvare åligger i ägoskillnad hålla, skall vid boställes afträdande i fredgillt stånd aflämnas.

2. Om på yrkande af granne, mot hvilken beställshafvaren med afseende å ägornas beskaffenhet icke äger stängselvitsord, boställshafvare måst deltaga i uppförande af nytt stängsel, och synerätt finner kostnaden för boställshafvarens andel däri uppgå till högre belopp, än han anses böra vidkännas, må hägnadskostnaden af synerätten fördelas till godtgörelse på det antal år, som skäligt pröfvas, dock icke öfverstigande tjugu, räknadt från den tid, då stängslet blifvit fullbordadt.

3. Har till följd af sådan förening, som i 19 § af förordningen den 21 december 1857 omförmäles, stängsel i ägoskillnad mot annans jord blifvit borttaget eller icke hållits så tätt, att det mot mindre hemdjur gör fred, och upphör den förening att vara gällande, då skall, om bostället därvid innehafves af annan än den, som föreningen ingått, och synerätt finner kostnaden för återuppsättande af det stängsel, bostället bör hålla, uppgå till högre belopp, än boställshafvaren anses böra vidkännas, hägnadskostnaden fördelas såsom i 2 mom. sägs.

4. Inom boställes ägoområde vare boställshafvare ej förbunden att hägnad hålla; dock att hägnad, som vid hans tillträde funnits, skall fortfarande underhållas, intill dess vid syn eller ekonomisk besiktning annorlunda förordnas.

Kungl. Maj:ts förslag.

31 §.

1. I fråga om nyodling eller upp-
röjning af beteshage å boställes skogs-
mark gäller hvad därom stadgadt
finnes.

2. Vill boställshafvare för till-
ämnad odling af kärr, mosse eller

Utskottets förslag.

31 §.

1. I fråga om nyodling eller upp-
röjning af beteshage å boställes skogs-
mark gäller hvad därom *särskildt är*
stadgadt.

2. Vill boställshafvare för till-
ämnad odling af kärr, mosse eller

Kungl. Maj:ts förslag.

annan oländig mark, däraf i dess närvarande skick föga eller ingen afkomst kan erhållas, tillförsäkra sig rätt till frihetsår, enligt hvad därom särskildt stadgadt är, göre anmälan om företaget hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som därefter iakttaget hvad gällande författningar i sådant fall föreskrifva. När frihetsår beviljas, bestämmer Kungl. Maj:ts befallningshafvande, om och hvilka byggnader å den odlade lägenheten böra finnas. Virke till dessa byggnader äfvensom till de för odlingen nödiga hägnader jämte erforderligt bränsle äger boställshafvaren under den tid, han innehar äfven själfva bostället, hämta från dess skogsafkastning; men sedan han afträdt bostället, åtnjuter han icke annan rätt till afkastning af skogen, än att därifrån, så vidt dåvarande innehafvare af bostället ändock kan från skogen få sitt virkesbehof fylldt, virke till hägnad i odlingslägenhetens yttergränser må tagas efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman.

3. Vid frihetsårens slut skall den odlade lägenheten, till åker och äng behörigen häfdad, jämte erforderliga hägnader och byggnader i försvarligt skick till bostället afträdas utan ersättning; och skall i fråga om utrönandet af lägenhetens beskaffenhet tillämpas hvad angående husesyn mellan enskild jordägare och landbo är stadgadt.

Utskottets förslag.

annan oländig mark, däraf i dess närvarande skick föga eller ingen afkomst kan erhållas, tillförsäkra sig rätt till frihetsår, enligt hvad därom särskildt stadgadt är, göre anmälan om företaget hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som därefter iakttaget hvad gällande författningar i sådant fall föreskrifva. När frihetsår beviljas, bestämmer Kungl. Maj:ts befallningshafvande, om och hvilka byggnader å den odlade lägenheten böra finnas. Virke till dessa byggnader äfvensom till de för odlingen nödiga hägnader jämte erforderligt bränsle äger boställshafvaren under den tid, han innehar äfven själfva bostället, hämta från dess skogsafkastning; men sedan han afträdt bostället, åtnjuter han icke annan rätt till afkastning af skogen, än att därifrån, så vidt dåvarande innehafvare af bostället ändock kan från skogen få sitt virkesbehof fylldt, virke till hägnad i odlingslägenhetens yttergränser må tagas efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman.

3. Vid frihetsårens slut skall den odlade lägenheten, till åker och äng behörigen häfdad, jämte erforderliga hägnader och byggnader i försvarligt skick till bostället afträdas utan ersättning; och skall i fråga om utrönandet af lägenhetens beskaffenhet tillämpas hvad angående husesyn mellan enskild jordägare och landbo är stadgadt.

32 §.

Odling genom flåhackning och bränning af torf må icke verkställas utan särskildt därtill af Kungl. Maj:ts befallningshafvande gifvet tillstånd.

Kungl. Maj:ts förslag.

33 §.

1. Om fördelning till godtgörande på vissa år af den kostnad, boställshafvare kan hafva under sin besittningstid fått vidkännas med anledning af laga skifte, skogsindelning, deltagande i vattenafledningsföretag för samfällig jords odling eller förbättring, nybyggnad af kyrka eller andra allmänna hus, uppförande af broar eller anläggning af vägar, gälle hvad därom särskildt är stadgadt; och vare efterträdare ej skyldig att annorlunda än på grund af sådan fördelning vidkännas de kostnader, som i dessa afseenden bort före hans tillträde af bostället utgå.

2. Därest boställshafvare för all framtid brandförsäkrat insynade hus genom inbetalning på en gång af hela den för sådan försäkring bestämda afgift, må denna vid nästföljande af- och tillträdessyn till godtgörande fördelas på vissa, högst tjugu år, räknade från den tid, då inbetalningen skedde.

3. Har nybyggnad eller förbättring eller annan åtgärd, därför boställshafvare förklarats skyldig svara, blifvit af efterträdande boställshafvare verkställd, och kan det visas, att denne, utan egen försummelse, varit urstånd-satt att hos företrädaren utfå den här-

Utskottets förslag.

33 §.

1. Om fördelning till godtgörande på vissa år af den kostnad, boställshafvare kan hafva under sin besittningstid fått vidkännas med anledning af laga skifte, skogsindelning, deltagande i vattenafledningsföretag för samfällig jords odling eller förbättring, nybyggnad af kyrka eller andra allmänna hus, uppförande af broar eller anläggning af vägar, gälle hvad därom särskildt är stadgadt; och vare efterträdare ej skyldig att annorlunda än på grund af sådan fördelning vidkännas de kostnader, som i dessa afseenden bort före hans tillträde af bostället utgå.

2. Därest boställshafvare för all framtid brandförsäkrat *insynadt* hus genom inbetalning på en gång af hela den för sådan försäkring bestämda afgift, må denna vid nästföljande af- och tillträdessyn till godtgörande fördelas på vissa, högst tjugu år, räknade från den tid, då inbetalningen skedde.

3. Har nybyggnad eller förbättring eller annan åtgärd, därför boställshafvare förklarats skyldig svara, blifvit af efterträdande boställshafvare verkställd, och kan det visas, att denne, utan egen försummelse, varit urstånd-satt att hos företrädaren utfå den här-

Kungl. Maj:ts förslag.

för bestämda kostnadsersättning, må den förlust, hvilken sålunda uppstått för efterträdaren, efter synerätts pröfning fördelas till godtgörande på vissa, högst tjugu år, räknade från denne boställshafvares tillträde.

4. Finnes vid af- och tillträdessyn, att afträdaren måst för nybyggnad af laga hus å löningsboställe eller sådan förbättring af dessa hus, som afses i 20 § 2 mom., eller för uppförande af byggnader, hvarom i 22 § sägs, vidkännas större kostnad, än synerätt pröfvar motsvara för afträdarens besittningstid skälig utgift i berörda hänseende, må, där ej sådant fall, som i 3 mom. afses, är för handen, den öfverskjutande kostnaden så, som synerätten finner skäligt, fördelas till godtgörande på vissa år från sistnämnde boställshafvares frånträdande af bostället.

I fråga om löningsboställe, som är i författningsenlig ordning utarrenderad, gälle hvad i arrendekontraktet härutinnan må vara stadgadt.

Utskottets förslag.

för bestämda kostnadsersättning, må den förlust, hvilken sålunda uppstått för efterträdaren, efter synerätts pröfning fördelas till godtgörande på vissa, högst tjugu år, räknade från denne boställshafvares tillträde.

4. Finnes vid af- och tillträdessyn, att afträdaren måst för uppförande af byggnader, hvarom i 22 § sägs, vidkännas större kostnad, än synerätt pröfvar motsvara för afträdarens besittningstid skälig utgift i berörda hänseende, må, där ej sådant fall, som i 3 mom. afses, är för handen, den öfverskjutande kostnaden så, som synerätten finner skäligt, fördelas till godtgörande på vissa, *högst tjugu* år från sistnämnde boställshafvares frånträdande af bostället.

I fråga om löningsboställe, som är i författningsenlig ordning utarrenderad, gälle hvad i arrendekontraktet härutinnan må vara stadgadt.

VII Kap.

Om öfverträdelse af nyttjanderätt till boställe.

34 §.

Kougl. Maj:ts förslag.

Hvad boställe tillhör eller från dess ägor är hämtadt och icke till

34 §.

Utskottets förslag.

Hvad boställe tillhör eller från dess ägor är hämtadt och icke till

Kungl. Maj:ts förslag.

dess årliga afkastning räknas kan, må ej bostället afhändas, utan att sådant är särskildt tillåtet, ej heller torf eller skogseffekter, äfven om de kunna anses tillhöra boställets årliga afkastning. Gödsel må icke bortföras från boställe, förenadt med jordbruk.

Stråfoder må boställshafvaren icke förr än vid afträdestiden från sådant boställe, som sist är sagdt, bortföra utan särskildt tillstånd. Detta sökes hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande och må för hvarje gång icke medgifvas för längre tid än fem år. Vid pröfning af ärendet tages i noggrant öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor det begärda tillståndet, utan skada för bostället, kan, med hänsyn till där befintliga förhållanden, meddelas. Innan dylikt ärende afgöres, skall domkapitlets yttrande inhämtas. Har boställshafvaren, när han skall afträda bostället, foder öfver, hembjude det efterträdaren. Vill han det ej lösa efter pris, som, där öfverenskommelse härom icke annorlunda träffas, varder bestämdt af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 angående val af sådana stadgar, må afträdaren bortföra fodret.

Utskottets förslag.

dess årliga afkastning räknas kan, må ej bostället afhändas, utan att sådant är särskildt tillåtet, ej heller torf eller skogseffekter, äfven om de kunna anses tillhöra boställets årliga afkastning. Gödsel må icke bortföras från boställe, förenadt med jordbruk.

Stråfoder må boställshafvaren icke förr än vid afträdestiden från sådant boställe, som sist är sagdt, bortföra utan särskildt tillstånd. Detta sökes hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande och må för hvarje gång icke medgifvas för längre tid än fem år. Vid pröfning af ärendet tages i noggrant öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor det begärda tillståndet, utan skada för bostället, kan, med hänsyn till där befintliga förhållanden, meddelas. Innan dylikt ärende afgöres, skall domkapitlets yttrande inhämtas. Har boställshafvaren, när han skall afträda bostället, foder öfver, hembjude det efterträdaren. Vill han det lösa, skall, där ej öfverenskommelse träffats, priset bestämmas af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 angående val af sådana stadgar; ägande part, som ej nöjes med gode männens beslut, att draga tvisten under rättens pröfning, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det beslutet honom tillställdes; och skall i beslutet lämnas tydlig hänvisning om hvad den missnöjde har att iakttaga för

Kungl. Maj:ts förslag.

Utan hinder af hvad nu är sagdt må andra föreskrifter i afseende å gödsel och foder å boställe meddelas, när vid boställets utarrendering i författningsenlig ordning sådant prövas nödigt och lämpligt.

Utskottets förslag.

twistens dragande under rättens pröfning. Beslutet skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, där ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar. Vill efterträdaren ej lösa fodret, må afträdaren det bortföra.

Utan hinder af hvad nu är sagdt må andra föreskrifter i afseende å gödsel och foder å boställe meddelas, när vid boställets utarrendering i författningsenlig ordning sådant prövas nödigt och lämpligt.

35 §.

Gör boställshafvare åverkan å bostället, eller öfverträder han eljest sin nyttjanderätt, gälle hvad i fråga om sådana förseelser, begångna af brukare af legd jord, är i strafflagen stadgad.

VIII Kap.

Om af- och tillträde.

36 §.

1. Med afträdande af de löningsboställen, som skola vara i författningsenlig ordning utarrenderade, förhålles efter allmän lag.

2. Alla andra boställen afträdas såsom hittills den 1 maj; inrymme dock afträdaren från den 14 mars honom, som efter kommer, halfva husen med undantag af sätesbyggning, visthus, hushållskällare och brygghus.

37 §.

Kungl. Maj:ts förslag.

Året före boställes afträdande skall afträdaren, med bibehållande af förut

37 §.

Utskottets förslag.

Året före boställes afträdande skall afträdaren, med bibehållande af förut

Kungl. Maj:ts förslag.

tillämpad växtföljd, låta åt tillträdaren verkställa trädesbruk, höstplöjning, gräsfrö- och höstsädessådd mot ersättning, som, i brist af åsämjande, bestämmes af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 i fråga om val af sådana föreskrifver; ägande part, som ej nöjes med hvad de fleste gode männen säga, att draga tvisten under rättens pröfning, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det gode männens beslut honom tillställdes; och skall i beslutet lämnas tydlig hänvisning om hvad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens pröfning. Beslutet skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, där ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar.

Utskottets förslag.

tillämpad växtföljd, låta åt tillträdaren verkställa trädesbruk, höstplöjning, gräsfrö- och höstsädessådd mot ersättning, som, i brist af åsämjande, bestämmes af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 i fråga om val af sådana föreskrifver; ägande part, som ej nöjes med *gode männens beslut*, att draga tvisten under rättens pröfning, så framt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det *beslutet* honom tillställdes. *Om meddelande i beslutet af hänvisning för den missnöjde och om beslutets verkställighet skall hvad i 34 § är för där afsedt fall stadgadt äga motsvarande tillämpning.*

38 §.

Är vid tiden för boställes afträädande icke bestämdt, hvem som kommer att boställe tillträda, skall domkapitlet föranstalta, att bostället emellertid varder behörigen brukadt och vårdadt, intill dess detsammas skötsel och vård kan af tillträdare öfvertagas.

39 §.

Å alla med jordbruk förenade boställen vare afträadaren skyldig att, såvida icke sådant förhindras af omständigheter, till hvilka han icke varit vållande, utan ersättning tillhandahålla efterträadaren den efter vanliga förhållanden nödiga gödsel till första vår- och höstutsädet eller däremot i värde svarande myckenhet foder.

IX Kap.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besiktningar och husesyner.

40 §.

Kungl. Maj:ts förslag.

Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna samt att boställshafvare ej genom sådan försummelse af nybyggnad eller underhåll, som kan förnärma boställets och efterträdares rätt, ådrager bostället husröta. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något af domstol eller annan myndighet meddeladt beslut förnärmat, eller att vid sådant beslut icke iakttagits hvad i 11 och 19 §§ föreskrifves, skall domkapitlet beslutet i behörig ordning öfverklaga.

40 §.

Utskottets förslag.

Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna samt att boställshafvare ej genom sådan försummelse af nybyggnad eller underhåll, som kan förnärma boställets och efterträdares rätt, ådrager bostället husröta. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något af domstol eller annan myndighet meddeladt beslut förnärmat, eller att vid sådant beslut icke iakttagits hvad i 11 § föreskrifves, skall domkapitlet beslutet i behörig ordning öfverklaga.

41 §.

Å alla boställen skola för tillsyn å deras häfd till hus och jord hållas ekonomiska besiktningar så ofta sådana nödiga finnas och sist å femte året efter det, då syn å häfden eller ekonomisk besiktning näst förut å bostället förrättats.

42 §.

Domkapitlet skall före utgången af februari månad hvarje år till Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända uppgift på de boställen, å hvilka ekonomiska besiktningar böra under året hållas; ägande domkapitlet att i händelse af särskildt behof äfven å annan tid ekonomisk besiktning å visst boställe hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande äska.

43 §.

Kungl. Maj:ts förslag.

Dessa besiktningar förrättas, efter Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förordnande, på landet af kronofogden i orten eller annan kronobetjänt, biträdd af två nämndemän, och i stad af magistratsperson med biträde af två utaf magistraten utsedde sakkunnige män. Dessa biträden kallas af förrättningsmannen.

43 §.

Utskottets förslag.

Dessa besiktningar förrättas, efter Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förordnande, på landet af kronofogden i orten, biträdd af två nämndemän, och i stad af magistratsperson med biträde af två utaf magistraten utsedde sakkunnige män. Dessa biträden kallas af förrättningsmannen.

Är kronofogden hindrad, förordne Kungl. Maj:ts befallningshafvande annan kronobetjänt att besiktningen förrätta.

44 §.

1. Såsom jäf mot förrättningsman gäller: om han är med boställshafvare eller annan part uti den skyldskap eller det svågerlag, som i 13 kap. 1 § rättegångsbalken om jäf mot domare sägs; eller om förrättningsman är boställshafvares eller annan parts vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om förrättningsman eller den, som står till honom i sådant skyldskap eller svågerlag, som nämndt är, äger i målet del eller eljest kan af förrättningen vänta synnerlig nytta eller skada, därvid dock den omständighet, att förrättningsman eller hans bemälde skyldeman, såsom medlem af församlingen, är pliktig deltaga i kostnad för byggnad och underhåll å boställe, ej må såsom jäf räknas. Har förrättningsman å tjänstens vägnar rättegång med boställshafvare, eller söker någon sak med förrättningsmannen eller tillfogar honom något med ord eller gärning i uppsåt att honom därmed jäfvig göra, det må ej heller för jäf räknas.

2. Vet förrättningsman, att sådant jäf mot honom är, anmäle det genast och utan att dag till förrättningen utsätta hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som förordnar annan förrättningsman.

45 §.

Förrättningsman utsätter tid för de åt honom uppdragna ekonomiska besiktningar, med iakttagande, att de hållas å tjänlig årstid och att, där så ske kan, besiktningar i samma ort förrättas omedelbart efter hvarandra.

Kungl. Maj:ts förslag.

46 §.

Minst sex veckor före besiktningen skall tiden därför af förrättningsmannen kungöras för domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å domkapitlets vägnar vid besiktningen närvara. Inom lika tid åligger det förrättningsmannen jämväl att, där besiktningen afser boställe, hvilket tillkommer lånerätt i byggnadslånekassa, om besiktningen underrätta kassans styrelse, äfvensom att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämмоordförande påkalla kyrkostämma för utseende af ombud för församlingen att dess rätt vid besiktningen bevaka. Om mottagandet af kungörelse eller annan underrättelse, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande tillställas förrättningsmannen. Öfriga parter skola minst fjorton dagar före besiktningen till densamma af förrättningsmannen kallas.

Utskottets förslag.

46 §.

Minst sex veckor före besiktningen skall *förrättningsmannen om tiden därför underrätta* domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å domkapitlets vägnar vid besiktningen närvara. Inom lika tid åligger det förrättningsmannen att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämмоordförande påkalla kyrkostämma för utseende af ombud för församlingen att dess rätt vid besiktningen bevaka. Om mottagandet af *underrättelse*, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande tillställas förrättningsmannen. Öfriga parter skola minst fjorton dagar före besiktningen till densamma af förrättningsmannen kallas.

47 §.

När förrättningsman bevisligen iakttagit hvad enligt nästföregående § honom åligger, må parts eller ombuds uteblifvande ej utgöra hinder för besiktningens företagande.

Kungl. Maj:ts förslag.

48 §.

Anmäles vid förrättningen jäf mot förrättningsman, skall han beslut däröfver meddela och, om jäfvet pröfvas

Utskottets förslag.

48 §.

Anmäles vid förrättningen jäf mot förrättningsman, skall han beslut däröfver meddela. *Pröfvas jäfvet lagligt,*

Kungl. Maj:ts förslag.

lagligt, inställa förrättningen och om förhållandet göra anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som där- efter förordnar annan förrättnings- man. Ogillas jäfvet, skall förrätt- ningen fortgå; vederbörande obetaget att i sammanhang med hufvudsaken klaga öfver beslut, hvarigenom jäfs- anmärkning ogillats.

49 §.

Vid besiktningen har förrättnings- mannen att iakttaga hvad här nedan sägs:

1. Tillses, huruvida instrumentet öfver förut å bostället hållna ekono- miska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande hand- lingar fortfarande finnas i behåll äfvensom huruvida boställets hus äro vederbörligen brandförsäkrade och med nödig brandredskap försedda, hvarjämte boställshafvaren affordras redovisning för husröte- eller brand- skadeersättning eller andra medel, hvilka böra för boställets räkning redovisas.

2. Boställets hus och ägor skola noggrant besiktigas; och anmärke för- rättningensmannen hvad därvid funnits i fråga om sådant, som enligt denna boställsordning kan utgöra föremål för uppmärksamhet.

3. Om beträffande hus, som en- ligt 16 § må nybyggas utan syne- rättts beslut, anmärkta bristfälligheter finnas vara sådana, att fråga om ny

Utskottets förslag.

inställes förrättningen, och göre för- rättningensmannen anmälan om förhål- landet hos Kungl. Maj:ts befallnings- hafvande, som förordnar annan för- rättningensman. Ogillas jäfvet, skall förrättningen fortgå; vederbörande obetaget att i sammanhang med hufvudsaken klaga öfver beslut, hvari- genom jäfsanmärkning ogillats.

49 §.

Vid besiktningen har förrättnings- mannen att iakttaga hvad här nedan sägs:

1. Tillses, huruvida instrument öfver förut å bostället hållna ekono- miska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar fortfarande finnas i behåll, äfvensom huruvida *de hus, hvilka det åligger boställshafvaren att nybygga*, äro ve- derbörligen brandförsäkrade och med nödig brandredskap försedda, hvar- jämte boställshafvaren affordras redo- visning för husröte- eller brandskade- ersättning eller andra medel, hvilka böra för boställets räkning redovisas.

2. Boställets hus och ägor *besik- tigas; och anmärkes hvad därvid en- ligt denna boställsordning finnes ut- göra föremål för uppmärksamhet.*

3. *Beträffande hus, för hvilkas ny- byggnad ej erfordras beslut af syne- rätt, undersökes, huruvida anmärkta bristfälligheter lämpligen kunna ge-*

Kungl. Maj:ts förslag.

byggnad uppstår, skall noga undersökas, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättre afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig.

4. Föreskrifves enligt 3 mom. byggande af nytt hus, skall förrättningsmannen därtill utse plats, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i den byggnadsskyldiges tunga kan ske, efter boställshafvarens önskan lämpas, och bestämmer förrättningsmannen storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, hvarvid för de byggnadsämnen, som från bostället erhållas, icke må beräknas annat värde, än som pröfvas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

Utskottets förslag.

nom endast bättre afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig. *Erfordras byggande af nytt hus, utser förrättningsmannen därtill plats*, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i den byggnadsskyldiges tunga kan ske, efter boställshafvarens önskan lämpas, och bestämmer förrättningsmannen storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, hvarvid för de byggnadsämnen, som från bostället erhållas, icke må beräknas annat värde, än som pröfvas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

4. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

5. I fråga om öfriga bristers afhjälpande *meddelas* nödiga föreskrifter. Bristerna uppskattas i penningar.

Kungl. Maj:ts förslag.

6. I fråga om öfriga bristers afhjälpande meddelar förrättningsmannen nödiga föreskrifter. Bristerna uppskattas i penningar.

7. Förordnande, som i 30 § 4 mom. afses, äge förrättningsman gifva, när skal därtill finnes.

8. Tid utsättes, inom hvilken föreskrifven nybyggnad, förbättring och annan åtgärd böra, sedan förrättningen vunnit laga kraft, genom vederbörande vara verkställda.

9. Beslut i fråga om gäldandet af kostnaderna för förrättningen meddelas.

10. Vid förrättningens afslutande tillkännagifves och i instrumentet antecknas, att den med förrättningen missnöjde äger att, vid förlust af rätt till vidare talan, inom trettio dagar efter förrättningens afslutande anmäla sig å landet hos domaren och i stad hos rådstufvurättens ordförande med begäran om laga syn.

Omedelbart efter förrättningens afslutande skall förrättningsmannen skriftligen underrätta vederbörande kontraktsprost om tiden, inom hvilken vid förrättningen föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

Utskottets förslag.

6. Förordnande, som *afses i 30 § 4 mom, gifves*, när skal därtill finnes.

7. Tid utsättes, inom hvilken föreskrifven *förbättring eller annan åtgärd bör* genom vederbörande vara verkställd.

8. Beslut i fråga om gäldandet af kostnaderna för förrättningen meddelas.

9. Vid förrättningens afslutande tillkännagifves och i instrumentet antecknas, att den med förrättningen missnöjde äger att, vid förlust af rätt till vidare talan, inom trettio dagar efter förrättningens afslutande anmäla sig å landet hos domaren och i stad hos rådstufvurättens ordförande med begäran om laga syn.

Omedelbart efter förrättningens afslutande skall förrättningsmannen skriftligen underrätta vederbörande kontraktsprost om tiden, inom hvilken vid förrättningen föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

Kungl. Maj:ts förslag.

50 §.

Senast inom fjorton dagar efter utgången af tid, som vid ekonomisk besiktning blifvit bestämd för verkställande af föreskrifna arbeten, skall den byggnadsskyldige hos kontraktsprosten med tillförlitligt intyg styrka, att hvad vid besiktningen föreskrifvits blifvit till alla delar fullgjordt, eller ock visa, att förrättningen öfverklagats. Har förrättningen vunnit laga kraft, men sådant intyg ej inom bestämd tid inkommit, anmäle kontraktsprosten genast förhållandet hos domkapitlet, som har att inom lämplig tid vidtaga åtgärder till bevarande af boställets och efterträdarens bästa antingen medelst begäran hos öfverexekutor, att hvad den försumlige eftersatt må genom öfverexekutors ämbetsåtgärd varda för lega på hans bekostnad verkställdt, eller genom beredande af erforderlig säkerhet hos honom för husrötebeloppet.

51 §.

1. Kronobetjänt och nämndeman erhålla för ekonomiska besiktningar reseersättning och dagtraktamente enligt hvad i gällande resereglemente bestämmes. Magistratsperson samt konsistorieombud och ombud för

Utskottets förslag.

50 §.

Senast inom fjorton dagar efter utgången af tid, som vid ekonomisk besiktning blifvit bestämd för verkställande af föreskrifna arbeten, skall den byggnadsskyldige *till kontraktsprosten ingifva anmälan, att hvad vid besiktningen föreskrifvits blifvit till alla delar fullgjordt, eller ock visa, att förrättningen öfverklagats. Sådan anmälan skall vara vitsordad, för annan byggnadsskyldig än boställshafvare, af denne, och, beträffande boställshafvaren åliggande arbeten, af två utaf församlingen för sådant ändamål å kyrkostämman utsedda ombud.* Har förrättningen vunnit laga kraft, *men anmälan, hvarom här är sagdt, ej inom bestämd tid inkommit, anmäle kontraktsprosten genast förhållandet hos domkapitlet, som har att inom lämplig tid vidtaga åtgärder till bevarande af boställets och efterträdarens bästa antingen medelst begäran hos öfverexekutor, att hvad den försumlige eftersatt må genom öfverexekutors ämbetsåtgärd varda för lega på hans bekostnad verkställdt, eller genom beredande af erforderlig säkerhet hos honom för husrötebeloppet.*

51 §.

1. Kronobetjänt och nämndeman erhålla för ekonomiska besiktningar reseersättning och dagtraktamente enligt hvad i gällande resereglemente bestämmes. Magistratsperson och konsistorieombud njuta reseersättning och

Kungl. Maj:ts förslag.

byggnadslånekassa njuta reseersättning och dagtraktamente lika som kronofogde och de magistratsperson biträdande sakkunnige män lika som nämndemän.

2. Dessa ersättningar äfvensom lösen för det exemplar af instrumentet, som i 67 § omförmäles, gäldas å första klassens bostadsboställen och de löningsboställen, som af biskopar innehafvas eller skola vara i författningens ordning utarrenderade, af boställshafvaren, men å hvarje annat boställe, där icke på grund af särskildt stadgande för visst fall annorlunda medgifves, af pastoratet; dock att, där besiktning i följd af någon vederbörandes tredska eller försumelse särskildt påkallas, hvad för sådan besiktning utgifvas bör, enligt förrättningsmans bestämmande, af den tredskande eller försumlige godtgöras.

52 §.

Husesyn förrättas å tjänlig årstid, på landet af domare jämte minst två, högst sex nämndemän, allt efter som domaren pröfvar nödigt, samt i stad af rådstufvurätt; ägande å landet domaren och i stad rådstufvurätten att till rättens biträde vid synen, där så finnes behöfligt, tillkalla byggnadskunnig person.

53 §.

Husesyn är antingen laga syn eller af- och tillträdessyn.

Kungl. Maj:ts förslag.

54 §.

Laga syn hålles, då missnöje mot

Utskottets förslag.

dagtraktamente lika som kronofogde och de magistratsperson biträdande sakkunnige män lika som nämndemän.

2. Dessa ersättningar äfvensom lösen för det exemplar af instrumentet, som i 67 § omförmäles, gäldas å första klassens bostadsboställen och de löningsboställen, som af biskopar innehafvas eller skola vara i författningens ordning utarrenderade, af boställshafvaren, men å hvarje annat boställe, där icke på grund af särskildt stadgande för visst fall annorlunda medgifves, af pastoratet; dock att, där besiktning i följd af någon vederbörandes tredska eller försumelse särskildt påkallas, hvad för sådan besiktning utgifvas bör, enligt förrättningsmans bestämmande, af den tredskande eller försumlige godtgöras.

Utskottets förslag.

54 §.

Laga syn hålles, då missnöje mot

Kungl. Maj:ts förslag.

ekonomisk besiktning blifvit anmäldt, äfvensom eljest då laga syn af domkapitlet eller vederbörande byggnadslånekassa eller byggnadsskyldig begäres.

Utskottets förslag.

ekonomisk besiktning blifvit anmäldt, äfvensom eljest då laga syn af domkapitlet eller byggnadsskyldig begäres.

55 §.

1. Af och tillträdessyn hålles på begäran af domkapitlet i anledning af ombyte utaf boställshafvare.

2. Å boställe, förenadt med jordbruk, skall sådan syn hållas året näst före afträdet, när så tidigt bestämdt blifvit, hvem som efter afträden skall bostället öfvertaga. Kan syn ej det året hållas, må den äga rum under afträdesåret, sist inom sex månader efter afträdet.

3. Å boställe utan jordbruk vare af- och tillträdessyn ej nödig, där ej nybyggnads- eller underhållsskyldighet åligger boställshafvaren, eller denne eller vederbörande byggnadsskyldig senast vid afträdestiden sådan syn hos domkapitlet äskar, eller domkapitlet eljest finner syn böra hållas. Af- och tillträdessyn bör äfven i dessa fall förrättas, där så ske kan, året före afträdet eller sist inom sex månader efter detsamma.

4. Då boställe för allmän kassas räkning stått under domkapitlets förvaltning, vare i anledning af dess afträde af- och tillträdessyn ej nödig med mindre sådan syn å någondera sidan äskas; börande efterträddande boställshafvare, om han påyrkar syn, sist en månad efter tillträdet därom hos domkapitlet göra framställning. Mottager boställshafvare boställe af domkapitlet utan af- och tillträdessyn, svare sedan för allt hvad domkapitlet under dess besittningstid i afseende på boställets bebyggande, underhåll och vård ålegat.

56 §.

Husesyn begäres å landet hos domaren samt i stad hos rådstufvurättens ordförande; och skola, när af- och tillträdessyn äskas, därvid tillika insändas instrument öfver sista af- och tillträdessyn och därefter hållna laga syner äfvensom sista ekonomiska besiktning, om sådan senare än husesyn hållits, samt gällande hushållningsplan för bostället tillhörig skog.

Kungl. Maj:ts förslag.

57 §.

1. Då syn är begärd, skall domaren eller rätten ej mindre utsätta tid för densamma och därom underrätta Kungl. Maj:ts befallningshafvande med begäran vid af- och tillträdessyn, att, om till bostället hör skog, för hvilken hushållningsplan är fastställd, samt andel i skogens afkastning utöfver husbehofvet är boställshafvaren tillerkänd, skogstjänsteman måtte förordnas att vid synen biträda, än äfven kungöra tiden minst två månader förut för domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å dess vägnar boställets rätt och bästa vid synen bevaka. Inom lika tid åligger domaren eller rätten jämväl att, där förrättningen afses boställe, hvilket tillkommer lånerätt i byggnadslånekassa, om förrättningen underrätta kassans styrelse, äfvensom att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämмоordförande påkalla kyrkostämman för utväljande af ombud till bevakande af församlingens talan. Om mottagandet af kungörelse eller annan underrättelse, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande till domaren eller rätten öfversändas. Domaren eller rätten föranstalte ock, att öfriga parter varda minst fjorton dagar, om de inom pastoratet bo, eljest en månad före synen till densamma kallade; börande domaren nämnd till synen kalla.

Utskottets förslag.

57 §.

1. Då syn är begärd, skall domaren eller rätten ej mindre utsätta tid för densamma och därom underrätta Kungl. Maj:ts befallningshafvande med begäran vid af- och tillträdessyn, att, om till bostället hör skog, för hvilken hushållningsplan är fastställd, samt andel i skogens afkastning utöfver husbehofvet är boställshafvaren tillerkänd, skogstjänsteman måtte förordnas att vid synen biträda, än äfven om tiden därför, minst två månader förut, underrätta domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å dess vägnar boställets rätt och bästa vid synen bevaka. Inom lika tid åligger domaren eller rätten att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämмоordförande påkalla kyrkostämman för utväljande af ombud till bevakande af församlingens talan. Om mottagandet af underrättelse, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande till domaren eller rätten öfversändas. Domaren eller rätten föranstalte ock, att öfriga parter varda minst fjorton dagar, om de inom pastoratet bo, eljest en månad före synen till densamma kallade; börande domaren nämnd till synen kalla.

Kungl. Maj:ts förslag.

2. Skall vid afträdadet boställe af domkapitlet för allmän kassas räkning öfvertagas, och är den löntagare utnämnd, som efter domkapitlet kommer att bostället tillträda, då bör jämväl sådan löntagare genom domkapitlets försorg till synen kallas och bevis därom till domaren eller rätten insändas.

Utskottets förslag.

2. Skall vid afträdadet boställe af domkapitlet för allmän kassas räkning öfvertagas, och är den löntagare utnämnd, som efter domkapitlet kommer att bostället tillträda, då bör jämväl sådan löntagare genom domkapitlets försorg till synen kallas och bevis därom till domaren eller rätten insändas.

58 §.

När hvad i nästföregående § föreskrifvits blifvit bevisligen iakttaget, må parts eller ombuds uteblifvande ej utgöra hinder för synens företagande.

59 §.

Vid laga syn behandlas de ämnen, som blifvit enligt denna boställsordning till sådan syn hänskjutna.

Är, då missnöje mot ekonomisk besiktning blifvit anmaldt, klagan tillika förd öfver beslut, hvarigenom mot förrättningsman gjordt jäf ogillats, och finner synerätten jäfsanmärkningen vara lagligen grundad, skall ny besiktning verkställas af synerätten, som därvid meddelar de föreskrifter, hvilka af omständigheterna finnas påkallade.

Kungl. Maj:ts förslag.

60 §.

Hvad i 49 § 1 mom. stadgas för ekonomisk besiktning, gälle äfven för af- och tillträdessyn, och iakttages därjämte vid sådan syn följande af synerätten:

1. Efterses och antecknas i hvad mån förut föreskrifna nybyggnader, förbättringar och andra åtgärder blifvit verkställda.

2. Är sedan sista ekonomiska besiktning eller husesyn hus, som bör

Utskottets förslag.

60 §.

Hvad i 49 § 1 mom. stadgas för ekonomisk besiktning, gälle äfven för af- och tillträdessyn, och iakttages därvid tillika af synerätten följande:

1. Efterses och antecknas i hvad mån förut föreskrifna nybyggnader, förbättringar och andra åtgärder blifvit verkställda.

2. Är sedan sista *husesyn* hus, som bör vid bostället finnas, nybyggdt, till-

Kungl. Maj:ts förslag.

vid bostället finnas, nybyggdt, tillses, huruvida det är i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter samt i öfrigt ändamålsenligt och med omsorg uppfördt. Synerätten meddele därefter beslut, huruvida huset må, i befintligt skick eller sedan därå anmärkta felaktigheter och brister blifvit afhjulpna, insynas, eller om det skall alldeles utdömas.

3. Hvarje bostället i öfrigt tillhörande hus besiktigas. Finnas därvid anmärkta bristfälligheter sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, skall synerätten noga undersöka, om bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig, hvarom synerätten då förordnar. Föreskrifves byggande af nytt hus, skall synerätten därtill utse plats, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskäligen tillökning i den byggnadsskyldiges tunga ske kan, efter tillträdarens önskan lämpas. Utdömes eller felas sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen, hänvisas vederbörande att om ritning föranstalta och hos Kungl. Maj:t söka fastställelse därå. Utdömes eller felas annat hus, bestämmer synerätten storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya.

4. För den nybyggnad, hvars omfattning och beskaffenhet synerätt bestämmer, skall ock synerätten uppgöra kostnadsförslag, hvarvid för de byggnadsämnen, som från bostället er-

Utskottets förslag.

ses, huruvida det är i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter samt i öfrigt ändamålsenligt och med omsorg uppfördt. Synerätten *meddelar* därefter beslut, huruvida huset må, i befintligt skick eller sedan därå anmärkta felaktigheter och brister blifvit afhjulpna, insynas, eller om det skall alldeles utdömas.

3. Hvarje bostället i öfrigt tillhörande hus besiktigas. Finnas därvid anmärkta bristfälligheter sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, *undersöker synerätten*, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig, hvarom synerätten då förordnar. Föreskrifves byggande af nytt hus, *utser* synerätten därtill plats, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskäligen tillökning i den byggnadsskyldiges tunga ske kan, efter tillträdarens önskan lämpas. Utdömes eller felas sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen, hänvisas vederbörande att om ritning föranstalta och hos Kungl. Maj:t söka fastställelse därå. Utdömes eller felas annat hus, bestämmer synerätten storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya.

4. För den nybyggnad, hvars omfattning och beskaffenhet synerätt bestämmer, *skall synerätten* uppgöra kostnadsförslag, hvarvid för de byggnadsämnen, som från bostället er-

Kungl. Maj:ts förslag.

hållas, icke må beräknas annat värde, än synerätten pröfvar motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

6. Boställets ägor besiktigas. De brister, afträdaren låtit komma sig till last i afseende på åkerns häfdande, öfriga ägors skötsel och vård, hägnaders och dikens anbringande och underhåll samt torfmosses begagnande, allt efter hvad för hvarje fall är stadgadt, antecknas, de åtgärder och förbättringar, som i följd däraf erfordras, föreskrifvas och kostnaden för desamma utsättes. Finnes antaget brukningssätt uppenbart leda till skada för bostället, föreskrifves nödig rättelse.

7. Vinnes utredning därom, att åkerjordens behöriga gödning försumrats, ålägges afträdaren att tillföra bostället gödningsämnen efter som behofvet fordrar eller därför lämna ersättning.

8. Om till bostället hör skog, för hvilken hushållningsplan är fastställd, samt andel i skogens atkastning utöfver husbehofvet är boställshafvaren tillerkänd, undersökes, huruvida kvarstående del af den skog, som enligt hushållningsplanen varit till afverkning före afträdestiden afsedd, lämnar tillgång till behöfligt virke för

Utskottets förslag.

hållas, icke må beräknas annat värde, än synerätten pröfvar motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

6. Boställets ägor besiktigas. De brister, afträdaren låtit komma sig till last i afseende på åkerns häfdande, öfriga ägors skötsel och vård, hägnaders och dikens anbringande och underhåll samt torfinosses begagnande, allt efter hvad för hvarje fall är stadgadt, antecknas, de åtgärder och förbättringar, som i följd däraf erfordras, föreskrifvas och kostnaden för desamma utsättes. Finnes antaget brukningssätt uppenbart leda till skada för bostället, föreskrifves nödig rättelse.

7. Vinnes utredning därom, att åkerjordens behöriga gödning försumrats, ålägges afträdaren att tillföra bostället gödningsämnen efter som behofvet fordrar eller därför lämna ersättning.

8. Om till bostället hör skog, för hvilken hushållningsplan är fastställd, samt andel i skogens afkastning utöfver husbehofvet är boställshafvaren tillerkänd, undersökes, huruvida kvarstående del af den skog, som enligt hushållningsplanen varit till afverkning före afträdestiden afsedd, lämnar tillgång till behöfligt

Kungl. Maj:ts förslag.

utförande af de vid synen i afseende å boställets hus och hägnader föreskrifna arbeten, hvilka det åligger afträdaren att bekosta. Förekommer härvid brist, förpliktas afträdaren att i godtgörelse därför deltaga i förhållande till den andel, han fått af behållen skogsafkastning tillgodonjuta. På lika sätt förfares i fråga om kostnad för afhjälpande af anmärkt brist i afseende å skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de boställen, där sådana arbeten skola af boställshafvaren ombesörjas.

9. Beslut meddelas om fördelning på vissa år af kostnad eller förlust i de fall, då sådan fördelning enligt denna författning är medgifven.

10. Tid utsättes, inom hvilken af synerätten föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

11. I allt annat, hvar till denna boställsordning föranleder, anställes undersökning och meddelas föreskrift.

Utskottets förslag.

virke för utförande af de vid synen i afseende å boställets hus och hägnader föreskrifna arbeten, hvilka det åligger afträdaren att bekosta. Förekommer härvid brist, förpliktas afträdaren att i godtgörelse därför deltaga i förhållande till den andel, han fått af behållen skogsafkastning tillgodonjuta. På lika sätt förfares i fråga om kostnad för afhjälpande af anmärkt brist i afseende å skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de boställen, där sådana arbeten skola af boställshafvaren ombesörjas.

9. *Årsberäkning bestämmes för ej mindre den utaf afträdaren under hans besittningstid verkställda nybyggnad, för hvilken han är till årsberäkning berättigad och för hvilken årsberäkning ej förut blifvit fastställd, än äfven dylik nybyggnad, som vid synen föreskrifves.*

10. *I händelse afträdaren antingen verkställt öfverbyggnad, såsom i 20 § sägs, eller försummat den nybyggnad, honom ålegat, vare sig utan rätt till årsberäkning eller mot rätt till årsberäkning, så vidt på hans besittningstid belöper, uppskattas värdet af öfverbyggnaden eller den försummade nybyggnaden.*

11. Beslut meddelas om fördelning på vissa år af kostnad eller förlust i de fall, då sådan fördelning enligt denna författning är medgifven.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

12. Tid utsättes, inom hvilken af synerätten föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

13. I allt annat, hvartill denna boställsordning föranleder, anställs undersökning och meddelas föreskrift.

61 §.

1. På grund af hvad vid af- och tillträdessyn af rätten blifvit bestämdt, skall, där så erfordras, emellan afträdare och tillträdare upprättas och i synerättens utslag införas likvid, fullständigt upptagande å ena sidan alla de belopp, hvilka påförts afträdaren, och å andra sidan allt hvad honom tillgodoförts.

2. Likviden, som inrättas efter hvad behofvet i hvarje fall fordrar, skall tydligt utvisa hvad afträdaren eller tillträdaren blifver skyldig eller får till godo.

62 §.

Har af- och tillträdessyn hållits före afträdet, må afträdaren vid uppgörelse med tillträdaren tillgodoräkna sig kostnaden för de afträdaren ålagda arbeten, som han före afträdet verkställt. Efter afträdet må han ej befatta sig med några arbeten å bostället, utan skall hvad då brister af det, som på honom ankommer, verkställas af tillträdaren mot rätt till därför upptaget kostnadsbelopp. Nödiga föreskrifter i dessa hänseenden skola i synerättens utslag meddelas.

62 §.

Har af- och tillträdessyn hållits före afträdet, må afträdaren vid uppgörelse med tillträdaren tillgodoräkna sig kostnaden för de afträdaren ålagda arbeten, som han före afträdet verkställt. Efter afträdet må han ej befatta sig med några arbeten å bostället, utan skall hvad då brister af det, som på honom ankommer, verkställas af tillträdaren mot rätt till därför upptaget kostnadsbelopp.

63 §.

I det fall, som i 57 § 2 mom. afses, äger den domkapitlet efterträdande löntagaren att, där han så nödigt aktar, vid synen föra talan i hvad hans rätt rörer. Rättsförhållandet mellan domkapitlet och honom må dock

vid denna syn icke komma under bedömande i annat fall, än att båda därom åsämjas.

64 §.

Vid handläggning af ärenden, som förekomma vid laga syn, skola de för af- och tillträdessyn meddelade föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Kungl. Majt:s förslag.

65 §.

1. För husesyner njuta domare, nämnd och skogstjänsteman reseersättning och dragtraktamente enligt gällande resereglemente, ordförande och ledamot i rådstufvurätt samt konsistorieombud och byggnadslånekassas ombud reseersättning och dragtraktamente, ordföranden lika som härads höfding, ledamot lika som nämndeman och konsistorieombud samt byggnadslånekassas ombud lika som kronofogde, samt biträdande byggnadskunnig person godtgörelse efter synerättens bestämmande. Till kostnad för husesyn räknas jämväl lösen för det exemplar af syneinstrumentet, som i 67 § omförmäles.

2. Kostnaden för laga syn, som påkallats af domkapitlet eller föranledts af allmänt missnöje mot ekonomisk besiktning, skall gäldas för boställen af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningsenlig ordning utarrenderade, af vederbörande boställshafvare och för hvarje annat boställe af pastoratet; dock att, där synerätten finner, att synen blifvit utan giltig orsak påkallad eller

Utskottets förslag.

65 §.

1. För husesyner njuta domare, nämnd och skogstjänsteman reseersättning och dragtraktamente enligt gällande resereglemente, ordförande och ledamot i rådstufvurätt samt konsistorieombud reseersättning och dragtraktamente, ordföranden lika som härads höfding, ledamot lika som nämndeman och konsistorieombud lika som kronofogde, samt biträdande byggnadskunnig person godtgörelse efter synerättens bestämmande. Till kostnad för husesyn räknas jämväl lösen för det exemplar af syneinstrumentet, som i 67 § omförmäles.

2. Kostnaden för laga syn, som påkallats af domkapitlet eller föranledts af anmäldt missnöje mot ekonomisk besiktning, skall gäldas för boställen af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningsenlig ordning utarrenderade, af vederbörande boställshafvare och för hvarje annat boställe af pastoratet; dock att, där synerätten finner, att synen blifvit utan giltig orsak påkallad eller

Kungl. Maj:ts förslag.

att, när synen ägt rum efter anmälan om vanvård, anmärkningen varit befogad, hvad för sådan laga syn utgifves bör af den skyldige godtgöras i den mån synerätten skäligen pröfvar.

Vid annan laga syn betalas kostnaden af den, som förrättningen begärt.

3. Kostnaden för af- och tillträdessyn skall gäldas:

för bostadsboställe af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningens ordning utarrenderade, utaf afträdare och tillträdare till hälften hvardera;

för bostadsboställen af andra klassen och de löningsboställen, som af kyrkoherdar innehafvas, af pastoratet, afträdare och tillträdare till en tredjedel hvardera; samt

för hvarje annat boställe af pastoratet.

Utskottets förslag.

att, när synen ägt rum efter anmälan om vanvård, anmärkningen varit befogad, hvad för sådan laga syn utgifves bör af den skyldige godtgöras i den mån synerätten *pröfvar skäligen*.

Vid annan laga syn betalas kostnaden af den, som förrättningen begärt.

3. Kostnaden för af- och tillträdessyn skall gäldas:

för bostadsboställe af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningens ordning utarrenderade, utaf afträdare och tillträdare till hälften hvardera;

för bostadsboställen af andra klassen och de löningsboställen, som af kyrkoherdar innehafvas, af pastoratet, afträdare och tillträdare till en tredjedel hvardera; samt

för hvarje annat boställe af pastoratet.

66 §.

Vederbörande nybyggnads- och underhållsskyldig skall inom en månad efter förloppet af den tid, då, enligt hvad honom genom synerätts laga kraft ägande beslut förelagdt blifvit, anmärkta brister och felaktigheter bort vara afhjulpna eller föreskrifven nybyggnad verkställd, om fullgörandet till domkapitlet ingifva anmälan, vitsordad, för annan nybyggnads- och underhållsskyldig än boställshafvare, af denne, och, beträffande boställshafvaren åliggande arbeten, af två utaf församlingen för sådant ändamål å kyrkostämman utsedda ombud. Försummar nybyggnads- och underhållsskyldig hvad nu sagdt är, skall öfverexekutor, på anmälan härom af domkapitlet, vidtaga erforderliga åtgärder för verkställighet på den försumliges bekostnad af hvad eftersatt blifvit. Skulle hvad domkapitlet såsom boställshafvare blifvit ålagdt ej fullgöras, äger församling eller efterträdande boställshafvare verkställighet hos öfverexekutor påkalla.

Kungl. Maj:ts förslag.

67 §.

Instrument öfver ekonomiska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar skola, jämte förteckning å desamma, af boställshafvare därstädes eller i kyrkan förvaras, vid besiktningar och syner tillhandahållas samt vid afträdadet till efterträdaren öfverlämnas.

Utskottets förslag.

67 §.

Instrument öfver ekonomiska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar skola, jämte förteckning å desamma, af boställshafvare *väl vårdas och förvaras*, vid besiktningar och syner tillhandahållas samt vid afträdadet till efterträdaren öfverlämnas.

X K a p.

Allmänna bestämmelser och öfvergångsstadganden.

68 §.

Hvad för boställshafvare i denna boställsordning är föreskrifvet gälle äfven för arrendator eller brukare, som är i författningsenlig ordning antagen, samt, i tillämpliga delar, äfven för domkapitlet för den tid, domkapitlet för allmän kassas räkning boställe innehafver.

69 §.

Finner synerätt till boställe hörande jordbruk vara af så obetydlig omfattning, att för boställen med jordbruk gifna bestämmelser till större eller mindre del synas icke därå tillämpliga, äger synerätten förordna, om och i hvilken mån beträffande sådant boställe skola tillämpas för boställen utan jordbruk i denna boställsordning meddelade stadganden.

70 §.

Utan hinder af beslut, som meddelats i fråga om hvilka hus å boställe skola finnas, eller af sådant förordnande, som i 69 § sägs, må synerätt, på grund af sedermera inträffade förändrade förhållanden, i dessa afseenden annorlunda förordna.

71 §.

I pastorat, bestående af både lands- och stadsförsamling, skall den

pastoratet åliggande nybyggnads- och underhållsskyldighet utgöras af de särskilda församlingarna så, som i lag är stadgadt i fråga om afgifter, hvarom för lands- och stadsförsamlingar gemensam kyrkostämma beslutar, dock att, äfven om bostadsboställe är i stad beläget, landsförsamling icke må påföras andel i mer än som motsvarar den pastorat åliggande nybyggnads- och underhållsskyldighet å bostadsboställe af samma klass å landet.

72 §.

Då löntagare, som saknar visst boställe, är berättigad till fri bostad, skall bostadens beskaffenhet lämpas efter hvad därom för bostadsboställe af motsvarande klass är i denna boställsordning stadgadt.

Kungl. Maj:ts förslag.

73 §.

1. Denna boställsordning afser icke de bostadsboställen, hvilkas innehafvare äro delägare i skånska prästerskapets byggnadskassa.

2. Där eljest å viss ort eller för visst boställe, i följd af särskildt stadgande, öfverenskommelse eller annan giltig grund, i fråga om hvem nybyggnads- och underhållsskyldigheten åligger eller om fördelningen af densamma, ett annat förhållande äger rum, än som öfverensstämmar med hvad därom i allmänhet varit stadgadt, tillämpas fortfarande hvad sålunda hittills undantagsvis varit härutinnan gällande.

74 §.

1. Denna boställsordning skall, med iakttagande af hvad här nedan sägs, tillämpas från och med den 1 maj 1906.

2. Löntagare, som utnämns före

Utskottets förslag.

73 §.

1. Denna boställsordning afser icke de bostadsboställen, hvilkas innehafvare äro delägare i skånska prästerskapets byggnadskassa.

2. Där eljest å viss ort eller för visst boställe, i följd af särskildt stadgande, öfverenskommelse eller annan giltig grund, i fråga om hvem nybyggnads- och underhållsskyldigheten åligger eller om fördelningen af densamma, ett annat förhållande äger rum, än som öfverensstämmar med hvad därom i allmänhet varit stadgadt, tillämpas fortfarande hvad sålunda hittills undantagsvis varit härutinnan gällande, *intill dess annorlunda kan varda i laga ordning bestämdt.*

74 §.

1. Denna boställsordning skall, med iakttagande af hvad här nedan sägs, tillämpas från och med den 1 maj 1905.

2. Löntagare, som utnämns före

Kungl. Maj:ts förslag.

den 1 januari 1904, vare ej mot sitt bestridande underkastad andra än de före denna boställsordnings utfärdande gällande föreskrifter i afseende på de laga husens nybyggnad och underhåll; och skall boställsordningen i detta afseende, så länge den ej är för boställshafvaren gällande, icke heller för annan, som å boställe är byggnadsskyldig tillämpas.

3. Önskar boställshafvare, som aningen af synerätt ålagts att till sin företrädare utgifva ersättning för nybyggnad af laga hus å bostadsboställe eller sådan förbättring därå, som i 20 § 2 mom. afses, eller ock under sin besittning verkställt dylika arbeten utan att för kostnaden hafva tilldömts ersättning af företrädaren, att, när tillämpning af boställsordningens bestämmelser i fråga om de laga husens nybyggnad och underhåll inträder, erhålla godtgörelse genom lån från vederbörande byggnadslånekassa, vare boställshafvaren berättigad att få den ådömda ersättningen eller kostnaden för de af honom verkställda arbeten, i mån som de af synerätt godkännas, täckt genom dylikt lån, från hvilket dock afräknas värdet af hvad å kapitalet skolat amorteras under det antal år före lånets utbekommande, för hvilka boställshafvaren själf bör svara, och hvarom synerätten, efter inhämtande af yttrande från konsistorieombudet och kassans ombud, meddelar bestämmelse; skolande boställshafvaren, därest han finnes

Utskottets förslag.

den 1 januari 1904, vare ej mot sitt bestridande underkastad andra än de före denna boställsordnings utfärdande gällande föreskrifter i afseende på de laga husens nybyggnad och underhåll; och skall boställsordningen i detta afseende, så länge den ej är för boställshafvaren gällande, icke heller för annan, som å boställe är byggnadsskyldig, tillämpas.

3. Den rätt, som i följd af särskildt stadgande eller landssed på vissa orter må tillkomma afträdande boställshafvare att efter sitt afträde njuta skörden af den näst förut å bostället utsådda höstsäden, vare ej gällande för löntagare, som utnämnes efter den 31 december 1903.

Kungl. Maj:ts förslag.

hafva brustit i underhåll af hus, för hvilket nu angifna godtgörelse ifrågakommer, efter synerättens pröfning försätta huset i fullgodt stånd, innan utbetalning från kassan sker.

Hvad i 24 § 1 mom. är stadgadt om byggnadslånekassas skyldighet att taga brandförsäkring äge ej tillämpning på de i detta mom. omförmälda fall.

4. Den rätt, som i följd af särskildt stadgande eller landssed på vissa orter må tillkomma afträdande boställshafvare att efter sitt afträde njuta skörden af den näst förut å bostället utsådda höstsäden, vare ej gällande för löntagare, som utnämnes efter den 31 december 1903.

5. Hvad för vissa stift är i fråga om ersättning för odlingsarbeten å prästboställen genom särskilda kungl. bref stadgadt skall härefter tillämpas endast beträffande de odlingar, hvilka äro påbörjade före år 1904.

6. De laga hus, som blifvit uppförda innan denna boställsordning, efter hvad nu sagdt är, skall tillämpas, må ej, där de enligt förut gällande stadganden äro godkända eller antagliga, utdömas därföre, att de ej med boställsordningen öfverensstämma.

75 §.

Vid den af- och tillträdessyn, som å boställe hålles närmast efter den

Utskottets förslag.

4. Hvad för vissa stift är i fråga om ersättning för odlingsarbeten å prästboställen genom särskilda kungl. bref stadgadt skall härefter tillämpas endast beträffande de odlingar, hvilka äro påbörjade före år 1904.

5. De laga hus, som blifvit uppförda innan denna boställsordning, efter hvad nu sagdt är, skall tillämpas, må ej, där de enligt förut gällande stadganden äro godkända eller antagliga, utdömas därföre, att de ej med boställsordningen öfverensstämma.

75 §.

Vid den af- och tillträdessyn, som å boställe hålles närmast efter den

30 april 1906, skall synerätten dels, i den mån förhållandena sådant påkalla, enligt förut gällande stadganden bedöma afträdares nybyggnads- och underhållsskyldighet samt rättsförhållandet emellan honom och tillträdares, dels ock, så vidt stadgandena i 74 § 2 mom. medgifva, med tillämpning af denna boställsordning bestämma, hvilka laga hus böra å bostadsbostället finnas samt hvem nybyggnads- och underhållsskyldigheten af desamma därefter skall åligga. De hus, som därvid till byggande och underhåll från en till annan öfvergå, skola i fullgodt stånd lämnas; och böra förty alla å dessa hus vid synen anmärkta brister afhjälpas eller ersättas af den, hvilken dessa bristers afhjälpande, enligt förut gällande stadganden, ålegat.

76 §.

Har i anledning af ombyte, som skett efter den 31 december 1903, af och tillträdessyn hållits före den 1 maj 1906, och skall nybyggnads- och underhållsskyldigheten beträffande laga hus å bostadsboställe vara mellan boställshafvaren och annan byggnads-skyldig delad, bör för meddelande af de bestämmelser i afseende å de laga husen, hvarom i 75 § förmåles, laga syn hållas så snart efter den 1 maj 1906 ske kan.

30 april 1905, skall synerätten dels, i den mån förhållandena sådant påkalla, enligt förut gällande stadganden bedöma afträdares nybyggnads- och underhållsskyldighet samt rättsförhållandet emellan honom och tillträdares, dels ock, så vidt stadgandena i 74 § 2 mom. medgifva, med tillämpning af denna boställsordning bestämma, hvilka laga hus böra å bostadsbostället finnas samt hvem nybyggnads- och underhållsskyldigheten af desamma därefter skall åligga. De hus, som därvid till byggande och underhåll från en till annan öfvergå, skola i fullgodt stånd lämnas; och böra förty alla å dessa hus vid synen anmärkta brister afhjälpas eller ersättas af den, hvilken dessa bristers afhjälpande, enligt förut gällande stadganden, ålegat.

76 §.

Har i anledning af ombyte, som skett efter den 31 december 1903, af och tillträdessyn hållits före den 1 maj 1905, och skall nybyggnads- och underhållsskyldigheten beträffande laga hus å bostadsboställe vara mellan boställshafvaren och annan byggnads-skyldig delad, bör för meddelande af de bestämmelser i afseende å de laga husen, hvarom i 75 § förmåles, laga syn hållas så snart efter den 1 maj 1905 ske kan.

77 §.

Önskar löntagare, som utnämnts före den 1 januari 1904, att boställsordningen må redan under hans besittningstid vinna fullständig tillämp-

ning, göre anmälan därom vid husesyn; och meddele då synerätten de bestämmelser i afseende å bostadsboställes laga hus, som i 75 § omförmålas.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

78 §.

Sedan ny lönereglering för pastorat vunnit tillämpning, skall innehafvare af bostadsboställe för sådana hans laga hus, för hvilka icke annuitet för nybyggnadslån utgår, under den tid dylikt förhållande fortfar till vederbörande byggnadslånekassa, såsom bidrag till täckande af blifvande nybyggnadskostnad för boställshafvarens laga hus, årligen erlägga en särskild byggnadsskyldighetsafgift. Sådan afgift fastställles af synerätt. De grunder, enligt hvilka byggnadsskyldighetsafgiften beräknas, angifvas i byggnadslånekassans reglemente, som tillika stadgar tid och ordning för afgiftens bestämmande och utgörande.

Stockholm den 25 april 1903.

På utskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservationer:

af herr *Redelius*, som anført:

»Lika med utskottet anser jag, att byggnadsskyldigheten å de ecklesiastiska boställena lämpligen kan fördelas mellan prästerskapet och församlingen på det sättet, att

- 1) församlingen bygger och underhåller
 - a) alla laga hus å bostadsboställe *utan* jordbruk,
 - b) de för prästens bostad erforderliga hus å boställsboställe *med* jordbruk;
- 2) prästen bygger och underhåller
 - a) alla för jordbruket erforderliga hus å boställsboställe med jordbruk,
 - b) alla laga hus å löningsboställe (= stom-, annex- och mensal- m. fl. hemman).

Af samma skäl, på grund af hvilka utskottet i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition ansett sig kunna, utan hinder af nu gällande löneregleringsresolutioner, föreslå en sådan delvis ny fördelning af byggnadsskyldigheten å *andra* klassens bostadsboställen å landet, anser jag, att utskottet bort tillstyrka samma fördelning af byggnadsskyldigheten äfven å *tredje* klassens bostadsboställen å landet, dock med villkor, att fördelningen skulle i hvarje särskildt pastorat inträda först när ny lönereglering för prästerskapet där började tillämpas, emedan någon ny byggnadsskyldighet icke utan förnärmande af någons rätt läser kunna införas utan i sammanhang med ny lönereglering. Men en sådan fördelning skulle underlätta jordbruksboställenas utarrendering i författningsenlig ordning. Och vid bestämmande af grunderna för ny lönereglering skulle utan större svårighet kunna afgöras, huruvida den församlingen åliggande byggnadsskyldighet skulle fullgöras af prästen mot därför särskild bestämd ersättning eller om församlingen själf skulle fullgöra densamma. I enlighet med det anförda anser jag, att §§ 13, 14 och 78 i förslaget till ecklesiastik boställsordning bort erhålla följande lydelse:

13 §.

Å *andra och tredje* klassens bostadsboställen på landet skola sätesbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn eller vattenledning för hushållet, för så vidt de där böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet nybyggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen nybyggas och underhållas af boställshafvaren.

14 §.

Å bostadsboställen af *andra och tredje* klassen i stad nybyggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.

78 §.

Hvad ofvan i § 13 sägs skall i fråga om tredje klassens boställen icke äga tillämpning förr än från och med den dag ny lönereglering skall tillämpas i pastoratet, dock med rätt för församlingen och boställshafvaren att genom öfverenskommelse, som i behörig ordning blifvit fastställd, besluta att bestämmelserna i nämnda paragraf dessförinnan skola tillämpas.»

af herrar *F. A. Anderson* och *af Callerholm*, hvilka instämt i herr *Redelius'* reservation;

af herrar *Falk* och *E. L. Petersson*, som yttrat:

»Utskottet har i likhet med prästlöneregleringskommittén häfdat den grundsatsen, att någon rubbning af bestående ordning för nybyggnads- och underhållsskyldighetens utgörande icke bör förekomma, så länge nuvarande löneregleringar för prästerskapet äro gällande, och har på denna grund afstyrkt både herr *N. Anderssons* och herr *Redelii* motioner. Oss synes emellertid konsekvensen kräfva, att äfven nuvarande fördelning mellan prästerskap och församlingar af nybyggnads- och underhållsskyldigheten å andra klassens boställen bibehålles — något, som enligt vårt förmenande kan ske, utan att man på samma gång behöfver utsöndra de i lagförslaget rörande de laga husens antal, beskaffenhet och storlek intagna bestämmelserna, hvilka i hufvudsak endast utgöra ett formligt lagfästande af redan förhandenvarande rättsuppfattning och rättspraxis —; och få vi därför yrka, att § 13 mom. 1 får följande med kommittéförslagets 9 § öfverensstämmande lydelse:

Af de laga hus, som enligt denna boställsordning för bostadsboställe af andra klassen på landet föreskrifvas, nybygger och underhåller pastoratet dem, beträffande hvilka nybyggnads- och underhållsskyldighet hittills ålegat socknemännen. Öfriga laga hus å sådant boställe nybyggas och underhållas af boställshafvaren.»

af herrar *Johan Ericsson*, *L. Eriksson*, *N. Andersson*, *J. Johanson* och *Arnoldsson*, hvilka anförde:

»Enligt föreliggande förslag skola pastoraten fullgöra den hufvudsakliga nybyggnads- och underhållsskyldigheten å andra klassens bostadsboställen på landet och hela nybyggnads- och underhållsskyldigheten å andra och tredje klassens bostadsboställen i stad, hvaremot innehafvarne af tredje klassens bostadsboställen på landet måste såsom hittills själfva nybygga och underhålla boställets alla laga hus. Då bestämmelserna om husens storlek m. m. i detta förslag erhållit en så väsentlig förändring mot de nu gällande, uppstår därigenom för tredje klassens boställshafvare,

som i allmänhet äro svagast aflönade, en förhållandevis betydlig kostnad för fullgörande af denna skyldighet utöfver hvad nu åligger dem. Den pastoraten nu åliggande nybyggnads- och underhållsskyldigheten å vissa prästerskapets boställen har medfört olägenheter af många slag, hvilka närmare utvecklas i det af kommitterade år 1879 framlagda förslag och afven vid frågans behandling i Riksdagen framhållits, och är ju den enda prestation, som numera utgöres in natura till prästerskapets aflöning, hvarför den såsom aflöningsform ej längre bör bibehållas, utan denna skyldighet öfvertagas af boställshafvarne själfva. Kungl. Maj:t anser, att någon obillighet i och för sig ej ligger däruti, att tredje klassens boställshafvare bekosta nybyggnad och underhåll å sina boställen, och att en sådan anordning äfven alltid medför den fördel, att några tvister med församlingarna ej kunna uppkomma, och utskottet framhåller med skärpa lämpligheten af förslaget bestämmelser i 12 och 15 §§, enligt hvilka pastoraten äro fritagna från byggnad och underhåll af husen å bostadsboställen af första klassen och löningsboställen. Vi kunna också därför så mycket mindre inse, hvarför det icke skulle vara lämpligt, att äfven innehafvarne af andra klassens bostadsboställen och af tredje klassens bostadsboställen i stad skola nybygga och underhålla alla boställets hus. Genom ändring i sådant syfte af grunderna för nybyggnads- och underhållsskyldighetens utgörande afse vi dock icke att åstadkomma minskning af boställshafvarnes nettoinkomster, ty de skola naturligtvis till bestridande af dessa kostnader tillerkännas ett skäligt nybyggnads- och underhållsbidrag utöfver lönen, utan vi anse rättvist och billigt, att nämnda skyldigheter jämte vårdandet af husen öfverflyttas på dem, som bebo desamma. Öfvergången från den nuvarande till ny löneroglering skulle utan tvifvel i högst väsentlig mån underlättas, om nybyggnads- och underhållsskyldighetens utgörande hvilade på denna grund. Dock tilltro vi oss icke kunna afgifva ett tillfredsställande förslag för beräkandet af detta bidrags belopp, hvilket lämpligast torde böra göras af Kungl. Maj:t.

Emot ofvan nämnda öfverflyttning af nybyggnads- och underhållsskyldigheten kan ju invändas, att den mycket ojämt drabbar boställshafvarne å samma boställe, och för dem, som ogynnsamt träffas därpå, är det så mycket kännbarare, ju mindre lyckligt lottade de äro i ekonomiskt afseende. En sådan invändning förfaller dock genom inrättandet af eklestastiska byggnadslånekassor i det syfte Kungl. Maj:t vid detta års riksdag föreslagit i propositionen n:o 57, hvarigenom möjliggöres en jämnare och rättvisare fördelning af kostnaderna mellan föregående och efterföljande boställshafvare, och penningar, anskaffade under statens garanti, kunna fås till lägre ränta än den, som beviljas enskilda låntagare.

På de grunder vi nu framhållit hafva vi därför inom utskottet yrkat, att utskottets förslag måtte blifva i enlighet därmed, så att likhet och enhetlighet kunde ernås inom hela riket. Enligt § 73 i utskottets förslag afser boställsordningen icke de bostadsboställen, hvilkas innehafvare äro delägare i skånska prästerskapets byggnadskassa, och där eljest å viss ort eller för visst boställe, i följd af särskildt stadgande, öfverenskommelse eller annan giltig grund, i fråga om hvem nybyggnads- och underhållsskyldigheten åligger eller om fördelningen af densamma, ett annat förhållande äger rum, än som öfverensstämmar med hvad därom i allmänhet varit stadgadt, tillämpas fortfarande hvad sålunda hittills undantagsvis varit härutinnan gällande, intill dess annorlunda kan varda i laga ordning bestämdt.

Att särskilda bestämmelser och undantag, hvilka ej betingas af lokala eller andra säregna förhållanden, fortfarande skola gälla för olika landsdelar, synes oss ej med en god fosterländsk anda förenligt. Den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för reglering af prästerskapets löner har funnit, att den beräkning af boställsförmånens värde, som är en nödvändig förutsättning för reglering af prästerskapets aflöning, ytterst beror af byggnadsskyldighetens uppskattning, och att en sådan uppskattning icke kan blifva tillförlitlig, så länge denna skyldighet i verkligheten är ytterst ojämt fördelad. Därför hafva vi äfven i betraktande af dessa synpunkter icke kunnat finna utskottets förslag antagligt.

Inom Skåne, där skyldigheten att bygga och underhålla alla boställets hus åligger boställshafvaren, har det icke yppats någon missbelåtenhet därmed, hvilket däremot icke kan sägas vara förhållandet i öfriga delar af landet, där pastoraten helt eller delvis utgöra denna skyldighet.

Förutom i fråga om grunderna för nybyggnads- och underhållsskyldighetens utgörande hafva vi icke heller kunnat godkänna utskottets förslag i 43 och 49 §§ att icke tillerkänna nämndemännen beslutanderätt.

Med anledning af ofvanstående vilja vi därför yrka:

att Riksdagen, med afslag å utskottets förslag till ecklesiastik boställsordning och Kungl. Maj:ts förevarande proposition n:o 56 samt herr Redelius' motion n:o 176 och med anslutning till herr N. Anderssons i Pettersborg motion n:o 184, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla att, vid förnyadt framläggande af förslag till ecklesiastik boställsordning, detta måtte ske i öfverensstämmelse med de af oss ofvan uttalade grunder och åtföljas af förslag till ny reglering af prästerskapets löner.